

HELSINGIN KAUPUNKI
Tarkastusvirasto

ARVIOINTIMUISTIO

Päihteiden käyttäjien palvelut

2020

Kaupunkitarkastajat Aija Kaartinen ja Jaakko Seppälä

Sisällys

1	Arvioinnin taustatiedot.....	3
1.1	Arvioinnin tavoite ja laajuus.....	3
1.2	Arvioinnin kohde ja taustatiedot.....	4
1.3	Arviointikysymykset ja -kriteerit	7
1.4	Arvioinnin aineistot ja menetelmät.....	8
2	Havainnot.....	9
2.1	Onko päihdeongelmien hoidossa kehitetty rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja?.....	9
2.1.1	Symppikset keskittyvät haittojen vähentämiseen.....	9
2.1.2	Nuorisoasemalla on kehitetty liikkuvaa työtä ja lisätty henkilöstöä	13
2.1.3	Päihdepoliikklinikoiden palveluvalikoima ei ole muuttunut.....	15
2.2	Onko matalan kynnyksen palveluja päihteiden käyttäjille lisätty?.....	18
2.2.1	Symppiksissä on muutettu lähetekäytäntöjä	19
2.2.2	Nuorisoasema on pidentänyt päivystysaikoja	21
2.2.3	Päihdepoliikklinikoille on jo pitkään voinut hakeutua ilman lähetettä	22
2.3	Onko päihteiden käyttäjille suunnattujen palveluiden asiakaskokemus parantunut?	23
2.3.1	Asiakaskokemuksen kehittyminen ei ole arvioitavissa, koska aineisto puuttuu	23
2.4	Ovatko Symppikset, nuorisoasema ja päihdepoliikklinikat vahvistaneet tukeaan muille palveluille?.....	27
2.4.1	Symppisten tuki muille palveluille on pääosin vahvistunut.....	27
2.4.2	Näkemykset päihdepoliikklinikoilta saatavan tuen kehityksestä vaihtelevat	35
2.4.3	Nuorisoaseman tuki osalle yhteistyökumppaneista on heikentynyt	45
2.5	Pelastuslaitoksen päihtyneisiin potilaisiin liittyvät tehtävät	51
3	Johtopäätökset.....	54
	Lähteet	57
	Liitteet.....	59

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus

Arvioinnin tavoitteena oli tarkastella, toteutuvatko päihdepalvelut Helsingin kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Päihdepalveluista arvioinnin fokuksessa olivat sellaiset avohoitona tai matalalla kynnyksellä tarjottavat palvelut, joita tarjotaan asiakkaille, jotka ovat toipumisen alkuvaiheessa. Arviointi rajattiin koskemaan Helsingin kaupungin omana toimintanaan päihdepoliklinikoilla ja nuorisoasemilla tuottamia päihdepalveluja ja Symppis-päiväkeskuksia. Arvioinnista rajattiin pois vieroitushoito osastoilla, selviämishoito, laitostuntoutus, ja päihdeavokuntoutus (intensiivisen avokuntoutuksen, perheiden avokuntoutuksen, päihdeettömien päivätoimintojen ja päihdehuollon jälkikuntoutuksen yksiköt), asumispalvelut sekä ostopalvelut.

Arvioidut päihdepalvelut ovat Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan organisaatiossa terveys- ja päihdepalvelut -palvelukokonaisuudessa, psykiatria ja päihdepalveluissa, päihdepalvelut-yksikössä, päivätoiminnassa ja päihdepoliklinikoissa (Kuvio 1).¹ Muut päihdepalvelut kuin Symppikset, nuorisoasema ja päihdepoliklinikat eivät kuulu arvioinnin piiriin. Jelppi on päihdepalveluihin kuuluva palvelu, jonka tarkoituksena on tavoittaa sellaiset henkilöt, jotka ovat jääneet muiden palveluiden ulkopuolelle. Jelppi on liikkuvaa työtä ja toimii yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Jelppi ei ole tämän arvioinnin kohteena. Hiv-positiivisten palvelukeskus eli Auroran päiväkeskus² on tarkoitettu Hiv-positiivisille narkomaaneille. Sekään ei ole tämän arvioinnin kohteena.³

Päivätoimintoihin kuuluu Symppisten lisäksi Villa Sture, joka tarjoaa päihdeettöntä päivätoimintaa. Villa Sture ei ole myöskään ole tämän arvioinnin kohteena. Päihdepoliklinikoiden palveluihin kuuluvat arvioinnin kohteena olevien nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden ohella myös opioidikorvaushoidon arviointipoliklinikka, peliklinikka ja päihdehuollon jälkikuntoutus.⁴

¹ Helsingin kaupungin sisäisestä puhelinluettelosta saadut tiedot organisaatorakenteesta. Luettu 26.1.2021.

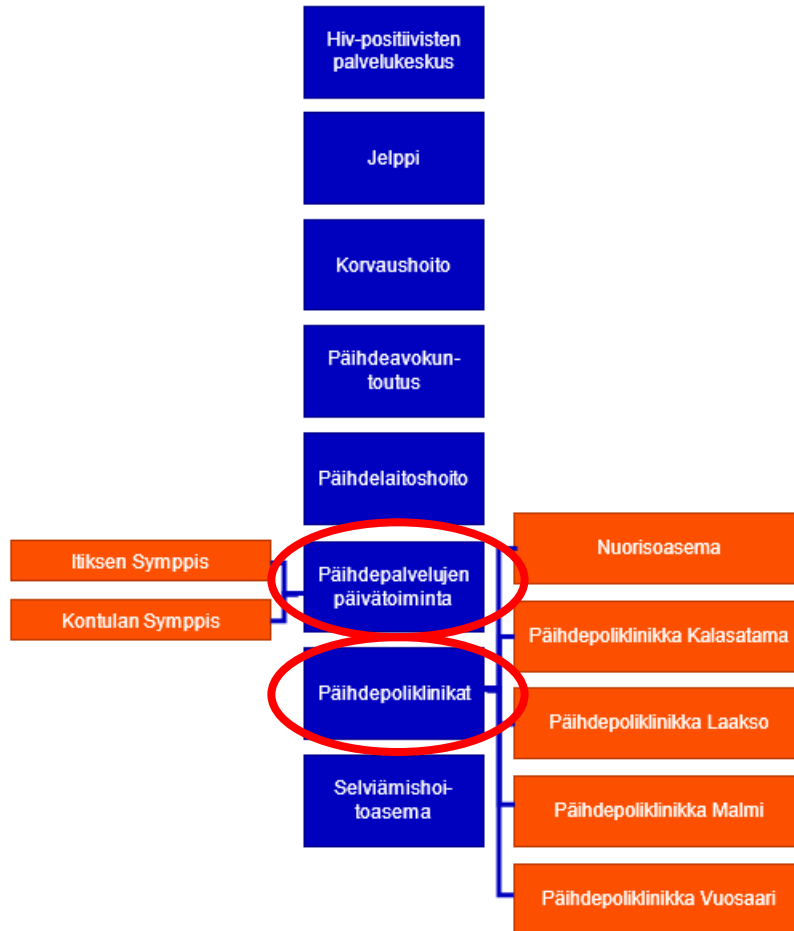
² Hiv-positiivisten palvelukeskus on kyseisen palvelun nimi kaupungin organisaatiokaaviossa, mutta palvelun henkilökunta ja asiakkaat käyttävät palvelusta nimeä Auroran päiväkeskus, koska hiv-positiivisiin henkilöihin ja siten myös organisaatiokaaviossa esitettyä palvelun nimeä pidetään asiakkaita leimaavana. Hiv-positiivisten palvelukeskuksen osastonhoitajan vastaus sähköpostitiedusteluun 23.2.2021.

³ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/jelppi/>. Luettu 16.2.2021.

⁴ Helsingin kaupungin sisäisestä puhelinluettelosta saadut tiedot organisaatorakenteesta. Luettu 26.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 1. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen päihdepalvelut. Kuviossa on esitetty vain arvioinnin kohteena olevien palvelujen sijoittuminen terveys- ja päihdepalvelujen päihdepalvelut -yksikössä, eikä kattavasti kaikkia organisaatioon kuuluvia palveluita.⁵

1.2 Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Helsinki edistää kaupunkistrategian 2017–2021 mukaan asukkaidensa päihteettömyyttä. Helsingin strategiassa tavoitteena on sosioekonomisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, jota toteutetaan muun muassa suuntaamalla palveluja erityistä tukea ja hoitoa tarvitseville ja etsivällä työllä. Strategian mukaan Helsinki käynnistää hankkeen systeemisten ratkaisujen löytämiseksi nuorten syrjäytymishaasteeseen. Lisäksi kaupunki tunnistaa syrjäytymisen ehkäisylle keskeisiä ryhmiä myös työikäisten ja ikääntyvien ikäryhmissä ja räätälöi heille yksilöllisiä ja parempia palvelukokonaisuuksia. Etsivään työhön sekä yksinäisyyden ehkäisyyn panostetaan.

⁵ Helsingin kaupungin sisäisestä puhelinluettelosta saadut tiedot organisaatorakenteesta. Luettu 26.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Helsingissä vahvistetaan lasten ja nuorten palveluketjuja perustasolla, kuten esimerkiksi kouluterveydenhuollossa, koulussa, nuorisotyössä, terveyspalveluissa ja lastensuojelussa.⁶

Helsingin talousarvion 2020 mukaan ”psykiatria- ja päihdepalvelut lisää helsinkiläisten nuorten ja aikuisten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä vahvistaa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille. Asiakkaiden sairaala- ja laitoshoidon sekä raskaampien asumispalvelujen tarvetta vähennetään riittäväillä ja monipuolisilla avopalveluilla: liikkuvalla työllä, palveluohjauksella ja kotiin vietävillä palveluilla. Huumeongelmien hoidossa kehitetään rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoitollisia keinoja.”⁷

Päihdepolilinikat tarjoavat avohoitopalveluja aikuisille (yli 18-vuotiaille) päihderiippuvaisille ja heidän läheisilleen. Nuorisoasema palvelee 13–23-vuotiaita päihteitä käyttäviä nuoria, lievillä tai keskivaikeilla mielenterveyshäiriöillä oireilevia nuoria sekä heidän vanhempiaan. Päihdeongelmallisille henkilöille toteutetaan päihdepoliklinikoilla ja nuorisoasemalla muun muassa yksilöllisesti suunniteltuja alkoholi-, huume- ja lääkevieroituksia avohoitona.⁸

Kaupungilla on myös opioidikorvaushoidon arviointipoliinikka. Jälkikuntoutusta järjestetään asiakkaille, jotka ovat toipumisensa myöhäisvaiheissa. Kaupunki järjestää suomensisäisesti huumeita käyttäville terveys- ja sosiaalineuvontaa kolmessa eri palvelupisteessä eri puolilla kaupunkia. Lisäksi vuoden 2021 alusta päihdepalveluissa on aloittanut liikkuva terveys- ja sosiaalineuvonta.⁹

Symppikset keskittyvät haittojen vähentämiseen, nuorisoasema ja päihdepoliinikka painottavat hoitoa

Kaupungin omat palvelupisteet ovat aikuisille päihde- ja mielenterveysasiakkaille tarkoitettuja Symppis-nimisiä päiväkeskuksia sekä autolla liikkuvaa Symppis-toimintaa. Päiväkeskuksissa on terveysneuvonnan ja -palvelujen ohella tarjolla pientä syötävää ja erilaista toimintaa.¹⁰ Vuoden 2020 kaksi asumisen tuen sairaanhoitajaa aloitti myös

⁶ Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021.

⁷ Helsingin kaupungin talousarvio 2020, 273–274.

⁸ <https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=5077> Luettu 8.4.2020; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

⁹ <https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=5077> Luettu 8.4.2020; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

¹⁰ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Päihdepolilinikat ja Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Nuorisoasema. Luettu 22.5.2020; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/paivatointiminta/symppikset/> Luettu 8.4.2020; Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikkö 15.6.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

työskentelyn Sympisten työryhmässä. Sairaanhoidajien tehtävänä on selvittää, ohjata ja auttaa jonossa olevien asiakkaiden terveydenhoitoon liittyvissä asioissa asu-
misen tuen palveluihin. Sairaanhoidajat tekevät työtään asiakkaiden pariin jalkau-
tuen.¹¹

Helsingin päihdepalveluissa ei useinkaan erotella asiakkaita sen mukaan, mistä päih-
teestä he ovat riippuvaisia, vaan riippuvuuden vaikeuden, toipumispääoman¹² ja toi-
pumisen vaiheen mukaan. Nämä määrittelevät avun ja palvelujen tarvetta enemmän
kuin käytetty aine. Alkoholin, huumeiden ja lääkkeiden yhteiskäyttö eli monipäihde-
käyttö on tutkimusten mukaan yleinen ongelma päihdehuollon asiakkailla. Päihteiden
käyttöön liittyy usein mielenterveysongelmia ja terveysuhkien ohella sosiaalisia vai-
keuksia, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatillista
yhteistyötä ja sosiaalityön erityisosaamista.¹³

Päihteiden käyttäjiä kohdataan useissa Helsingin kaupungin palveluissa, myös sel-
laisissa, jotka eivät kuulu luvussa 1.1 esitettyyn päihdepalveluiden organisaatioon,
eivätkä ole tämän arvioinnin kohteena. Esimerkiksi terveysasemat tarjoavat päihteiden
käyttäjille keskusteluapua, asiakasohjausta päihdepalveluihin, omaisten tukea,
päihteiden käytön tilannearvioita ja hoidon suunnittelua. Kaikki terveysasemat kuulu-
vat terveys- ja hyvinvointikeskusverkostoon, jossa on sovitut ja ohjeistetut konsultaa-
tio-¹⁴ ja neuvontakäytännöt päihdehoitoon liittyvissä asioissa.¹⁵

Lisäksi Helsingissä on lukuisia muita päihdehoitojen kannalta tärkeitä toimijoita, jotka
tekevät yhteistyötä kaupungin palvelujen kanssa tai ohjaavat niihin. Näitä ovat esi-
merkiksi HUSin päivystyspoliklinikat ja riippuvuuspsykiatrian ja nuorten päihdepsyki-

¹¹ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoi-
mialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

¹² Toipumispääomalla tarkoitetaan niitä resursseja, joiden avulla henkilö käynnistää ja ylläpitää muutospro-
sessiaan. Henkilökohtaista toipumispääomaa ovat esimerkiksi varallisuus, koulutus, terveys sekä itsetunto.
Sosiaalista toipumispääomaa ovat esimerkiksi toipumista tukevat ihmissuhteet. Tamminen 2020, 6.

¹³ Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikkö 15.5.2020; Hakkarainen P.y.m. 2018, 89; Alko-
holiongelmaisen hoito ja Huumeongelmaisen hoito. Käypä hoito -suositukset 2018. Luettu 18.5.2020; Päih-
depalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan
tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

¹⁴ Sosiaali- ja terveydenhuollossa konsultaatiolla tarkoitetaan terveydenhuollon tai sosiaalityön ammattilai-
sen, antamaa asiantuntija-apua ilman, että kokonaisvastuu potilaan tai asiakkaan hoidosta/palvelusta muut-
tuu. Konsultaatiolla ei kuitenkaan tarkoiteta jokapäiväiseen ammattilaistenyhteistoimintaan liittyvää neuvon
kysymistä ja ohjeen antamista. Konsultaatiotoiminnan kehittämissuunnitelma Etelä-Savon sote-kuntayhty-
mässä 2016, 1.

¹⁵ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut Pal-
veluihin ohjaaminen päihdepalveluissa. Luettu 26.1.2021; Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn
päällikkö 9.9.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

atrian poliklinikat. Kaupungin päihdepalvelut tekee paljon yhteistyötä myös järjestötoimijoiden, esimerkiksi Nimettömien Alkoholistien (AA), Nimettömien Narkomaanien (NA) ja Sininauhaliiton kanssa. Myös poliisin kanssa tehdään yhteistyötä.¹⁶

1.3 Arviointikysymykset ja -kriteerit

Pääkysymys:

Onko päihteiden käyttäjien palveluja kehitetty kaupunkistrategian ja talousarvion mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko päihdeongelmien hoidossa kehitetty rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja?
2. Onko matalan kynnyksen palveluja päihteiden käyttäjille lisätty?
3. Onko päihteiden käyttäjille suunnattujen palveluiden asiakaskokemus parantunut?
4. Onko mielenterveys- ja päihdepalvelut vahvistanut hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille?

Arvioinnissa selvitettiin myös, kuinka paljon päihteiden ongelmakäyttäjiin liittyvät tehtävät kuluttavat pelastuslaitoksen resursseja.

Haittoja vähentävillä keinoilla tarkoitetaan päihdeongelmien hoidossa sellaisia keinoja, joilla pyritään ehkäisemään ja vähentämään päihteidenkäytön sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja päihteiden käyttäjälle, hänen ympäristölleen ja yhteiskunnalle.¹⁷ Hoidollisiin keinoihin kuuluvat psykososiaalinen ja lääkinällinen hoito ja kuntoutus.¹⁸

Arvioinnin kriteerinä oli, että päihdeongelmien hoitokeinoja, päihteiden käyttäjille suunnattuja palveluja ja hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille on kehitetty talousarvion mukaisesti. Neljännen osakysymyksen kriteerinä oli myös haastatteluista ja mahdollisista tiedusteluista saatava toimijoiden tulkinta siitä, onko tuki vahvistunut vai ei. Arvioinnin osakysymykset on laadittu vuoden 2020 kaupungin talousarvion perusteella, joten päihteiden käyttäjien palveluita on kehitetty talousarvion mukaisesti, jos vastaus osakysymyksiin on kyllä.

¹⁶ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut Palveluihin ohjaaminen päihdepalveluissa. Luettu 26.1.2021; Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020; Ryhmähaastattelu nuorisoasemalle 7.9.2020.

¹⁷ Haittojen vähentäminen, <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumehaittojen-vahentaminen-ja-tarvuntataudit/haittojen-vahentaminen>, luettu 26.8.2020.

¹⁸ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Arviointikriteerien soveltamisessa otettiin huomioon koronapandemian vaikutukset toimintaan, esimerkiksi se, että joitakin toimintamuotoja jouduttiin organisoimaan uudelleen tai keskeyttämään tartuntariskin vuoksi.

1.4 Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Arvioinnin keskeisimmät aineistot ovat Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden asiantuntijoiden ryhmähaastattelut sekä sähköpostitiedustelut näiden palveluiden tärkeimmille Helsingin kaupungin organisaatioon kuuluville yhteistyökumppaneille.

Tiedustelut toteutettiin siten, että Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden asiantuntijoita pyydettiin nimeämään kyseisten palvelujen tärkeimmät yhteistyötahot ja sieltä sellaiset yhteyshenkilöt tai tietyt organisaatioyksiköt, joilla olisi kokemusta tai tietoa yhteistyöstä. Koska palvelut ovat välittäneet tiedustelua eteenpäin myös muille tahoille, ei tarkkaa tiedustelun saaneiden yksiköiden tai henkilöiden määrää ole tiedossa. Tiedustelu lähetettiin yhteensä 14 taholle ja siihen saatiin 14 vastausta. Arvioinnin tekijät selvittivät osan yhteyshenkilöistä nimettyjen palvelujen johdon kautta. Suurin osa palveluista vastasi tiedusteluihin usean ammattilaisen yhteistyönä, esimerkiksi työtiimissä vastauksista sopien tai usean eri yksikön vastaukset koostaen. Kooste tiedustelut saaneista palveluista ja vastausten määrästä on liitteessä 2.

Lisäksi aineistona käytettiin asiakirja-aineistoa, päihdepalvelujen johdon haastattelua ja kommentteja muistiolounnokseen sekä päihdepalvelujen johdolta, päihdepalveluiden ammattilaisilta sekä pelastuslaitokselta saatuja vastauksia sähköpostitiedusteluihin. Arvioinnissa hyödynnettiin myös tilastoja päihdepalvelujen käytöstä sekä pelastuslaitoksen tilastoja alkoholin osallisuudesta ensihoidon tehtävissä.

Arvioinnissa on myös hyödynnetty asiakaspalauteaineistoja. Pikapalautelaitteet olivat käytössä nuorisoasemilla ja päihdepoliklinikoilta vuoden 2020 alusta maaliskuuhun 2020, jolloin ne poistettiin käytöstä koronaepidemian vuoksi. Valtaosa pikapalautelaitteista oli psykiatria- ja päihdekeskusten yhteisiä, eikä tuloksista voida erottaa päihdepalvelujen tuloksia. Vuosaaren ja Laakson päihdepoliklinikoilta saatiin kuitenkin erilliset pikapalautetulokset ajalta 1.1.–16.3.2020. Symppiksissä laitteet oli tarkoitettu ottaa käyttöön elokuussa 2020, mutta käyttöönottoa lykättiin koronapandemian vuoksi. Symppiksissä ei siis ole kerätty lainkaan pikapalautelaitteista vuonna 2020.¹⁹

¹⁹ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021; Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2 HAVAINNOT

2.1 Onko päihdeongelmien hoidossa kehitetty rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja?

Helsingin kaupungin vuoden 2020 talousarvion mukaan huumeongelmien hoidossa kehitetään rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja.²⁰

Haittoja vähentävillä keinoilla päihdeongelmien hoidossa tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään vähentämään päihteidenkäyttöön liittyvästä riskikäyttäytymisestä aiheutuvia haitallisia seurauksia. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja päihteiden käyttäjälle, hänen ympäristölleen ja yhteiskunnalle yleensäkin. Kansanterveyden näkökulmasta päätavoite on vähentää tartuntatauteihin liittyviä terveyshaittoja ja ehkäistä niiden leviämistä päihteidenkäyttäjien keskuudessa ja valtaväestöön. Haittojen vähentäminen on päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen rajoittamista, kontaktien luomista, asiakkaiden tarpeiden mukaista sosiaali- ja terveysneuvontaa, pistovälineiden vaihto-ohjelmia sekä lääkkeellistä korvaushoitoa.²¹

Päihdeongelmien hoidossa käytetään sekä psykososiaalisia että lääkinnällisiä hoitokeinoja. Psykososiaaliseen hoitoon kuuluvat ryhmät, määräaikaiset tukikeskustelut, toimintaterapeutin ja psykologin arviot sekä sosiaalisen tilanteen ja palvelutarpeen arvioinnit. Lääkinnällisiin hoitokeinoin kuuluu vieroitushoito, riippuvuuden lääkehoito, psyykelääkitykset sekä opioidiriippuvaisten korvaushoito. Lääkehoito toteutetaan pääsääntöisesti avopalveluna. Vieroitushoito on kuitenkin asiakkaan tarpeen mukaan mahdollista toteuttaa myös laitospalveluna. Lisäksi korvaushoidon aloitus ja lopetus voidaan toteuttaa laitospalveluna.²²

Päihdehoidon aloittaminen edellyttää moniammatillista arviota. Tämä voidaan toteuttaa joko vastaanotolla ilman ajanvarausta (VIA) tai ennakkoon varatulla ajalla. Lääkehoidon aloittaminen edellyttää aina lääkärin arviota. Ryhmähoito avoimissa ryhmissä voidaan aloittaa myös matalalla kynnyksellä anonyymisti ja ilman ammatillis-arviota.²³

2.1.1 Sympipikset keskittyvät haittojen vähentämiseen

Sympipiksien tarjoamia haittoja vähentäviä palveluita ovat muun muassa:

²⁰ Helsingin kaupungin talousarvio 2020, 274.

²¹ Haittojen vähentäminen, <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumehaittojen-vahentaminen-ja-tartuntataudit/haittojen-vahentaminen>, luettu 26.8.2020.

²² Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

²³ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- huumeiden käyttöön liittyvä terveysneuvonta,
- päihteisiin liittyvän ajankohtaisen tiedon jakaminen,
- pistosvälineiden vaihto,
- hiv-, hepatiitti C -pikatestaus ja sukupuolitautitestaus,
- raskaustestit,
- ruokatarjoilu,
- ryhmätoiminta,
- sosiaali- ja terveydenhuoltoasioiden neuvonta,
- mahdollisuus oleskella Sympiksien tiloissa,
- vaatejakelu,
- peseytymismahdollisuus,
- ympäristötyö,
- vertaistoiminta.²⁴

Sympiksien asiakkaat ovat täysi-ikäisiä päihde- ja mielenterveyshaasteista kärsiviä, asunnottomia ja eri kulttuuritaustaisia ihmisiä. Yhdistävänä tekijänä on huono-osaisuus ja syrjäytyminen tai syrjäytymisvaarassa oleminen. Pääosa asiakkaista on miehiä. Kontulan toimipisteessä asiakkaat ovat keski-ikäisiä, 35–45-vuotiaita. Itiksen toimipisteessä asiakkaat ovat pääosin tätä nuorempia. Vuoden 2021 alussa on avattu kolmas toimipiste Sörnäisissä. Sörkan Sympiksien asiakasprofiilissa on toiminnan alussa korostunut huumeriippuvaiset henkilöt. Kevään 2020 aikana Itiksen ja Kontulan toimipisteisiin on tullut uusia nuoria asiakkaita. Sympiksissä kävijät ovat pääasiassa toipumisen alkuvaiheessa, mutta kaikkia toipumisen vaiheita löytyy. Pidempään käyneet asiakkaat luottavat ja uskaltavat kertoa enemmän omista asioistaan. Luottamuksen rakentaminen voi viedä pitkään ja anonyymisyys on tämän vuoksi tärkeää. Asiakkaille on yleistä niin sanottu ”viranomaispelko”.²⁵

Asiainnoin anonyymiyden vuoksi kävijöiden tilastointi on haasteellista. Tilastointiin käytetään Vinkki-ohjelmaa, joka liittyy terveysneuvontatyöhön ja neulanvaihtoon. Vinkissä asiakas antaa nimimerkin, iän ja asuinkunnan, joiden pohjalta tilastointia tehdään ja lähetetään vuosittain THL:lle. Vinkki-palvelu on vuoden 2020 aikana ollut poissa käytöstä useamman kuukauden ajan. Sympiksien käyntimäärät, ei kävijämäärät, raportoidaan kuukausittain asiakastietojärjestelmä TerveysEfficiaan.²⁶

Taulukossa 2 on esitetty Sympiksien asiakkaiden lukumäärät vuosilta 2018–2020 niiden asiakkaiden osalta, joista on kirjattu henkilötunnuksen perusteella tietoja asiakastietojärjestelmään. Sympiksien anonyymisti asioineiden asiakkaiden määrä, joka

²⁴ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolunokseen 1.3.2021.

²⁵ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolunokseen 1.3.2021.

²⁶ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

antaa paremman kuvan Symppisten todellisista asiakasmääristä on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 1. Symppisten identifioitujen asiakkaiden lukumäärät vuosilta 2018–2020.²⁷

Potilaiden lukumäärä	2018	2019	1.1.–30.11.2020
Symppikset	202	86	91

Taulukossa 3 on esitetty Symppisten kontaktien lukumäärät vuosilta 2018–2020.

Taulukko 2. Symppisten identifioitujen kontaktien lukumäärät vuosilta 2018–2020.²⁸

Kontaktien lukumäärä	2018	2019	1.1.–30.11.2020
Symppikset	246	106	118

Symppisten henkilöresurssit jakautuvat siten, että Kontulan toimipisteessä on yksi sosiaaliohjaaja, yksi sairaanhoitaja ja neljä lähihoitajaa ja Itiksen toimipisteessä yksi sairaanhoitaja, yksi sosiaaliohjaaja ja viisi lähihoitajaa. Mainittujen lisäksi molemmissa toimipisteissä työskentelee myös lähiesihenkilö ja vartija. Vuonna 2021 avatuissa Sörkan Symppiksessä ja liikkuvassa Symppiksessä työskentelee kaksi sairaanhoitajaa, kaksi sosiaaliohjaajaa ja kolme ohjaajaa. Vuonna 2020 ympäristötyöhön lisättiin yksi vakanssi. Ympäristötyöntekijä tekee liikkuvaa työtä toimipisteiden ulkopuolella. Symppisten henkilöstö on tehnyt esityksiä useampien sosiaaliohjaajien ja sairaanhoitajien saamiseksi. Vuoden 2021 alussa kaupungin Symppis-työhön on lisätty seitsemän uutta vakanssia. Samalla on luovuttu terveys- ja sosiaalineuvonnan ostopalveluista. Kevään 2021 aikana tullaan lisäämään vielä yksi vakanssi ympäristötyöhön.²⁹

Vuonna 2020 C-hepatiitti-pikatesti ja tulehduskoe pika-CRP olivat uusia palveluita Symppiksissä. C-hepatiitin pikatestauslaitteella ei vielä 2020 ollut aluehallintoviraston (AVI) ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) hyväksyntää. Vuonna 2020 Symppiksiin oli tarkoitus saada pilottilaitte kahdeksi kuukaudeksi, jotta sormenpäästä voisi ottaa laitteella myös varmistusnäytteen sen sijaan, että pikatestin positiivinen tulos pitäisi varmistaa suoninäytteellä. Symppisten haastattelun mukaan Helsingissä

²⁷ Päihdepalvelujen Efficakoordinaattorin toimittamat tilastotiedot. Vuoden 2020 luvuista puuttuu joulukuun osuus. Identifioidut asiakkaat ovat sellaisia asiakkaita, joista on kirjattu henkilötunnuksen perusteella tietoja asiakastietojärjestelmään.

²⁸ Päihdepalvelujen Efficakoordinaattorin toimittamat tilastotiedot. Vuoden 2020 luvuista puuttuu joulukuun osuus. Identifioidut asiakkaat ovat sellaisia asiakkaita, joista on kirjattu henkilötunnuksen perusteella tietoja asiakas-tietojärjestelmään.

²⁹ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.; Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Kontulan ja Itiksen symppis. Luettu 20.8.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ei vielä kovin aktiivisesti ollut pyritty hoitamaan huumeita käyttävien C-hepatiittiongelmia. Vuonna 2020 C-hepatiitin hoito keskitettiin opioidiriippuvaisten korvaushoidon asiakkaisiin, joista 120:llä oli mahdollisuus C-hepatiittihoitoon. Lisäksi Hiv-positiivisten palvelukeskuksen asiakkaiden C-hepatiittitapaukset on hoidettu jo aiemmin.³⁰

Edellä mainittujen palvelujen lisäksi Sympplikset tekevät ympäristötyötä, jota on erityisesti kehitetty strategiakaudella 2017. Ympäristötyö on alueellista työtä, jota tehdään yhdessä vertaisten ja työllistettyjen sekä lähialueen toimijoiden kanssa. Ympäristötyö sisältää Sympppisten ja lähialueiden siisteyden ylläpitämistä esimerkiksi käytettyjä huumeruiskuja keräämällä. Tavoitteena on lisätä kaupunkiturvallisuutta. Ympäristötyötä tekevät vapaaehtoiset antavat myös vertaistukea alueen huumeidenkäyttäjille. Lisäksi toiminnalla pyritään tuomaan esille myönteisiä ajatuksia ja mielikuvia Sympppisten toiminnasta ja asiakkaista. Sympplikset tekevät muutoinkin tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden, alueiden yrittäjien, viranomaisten sekä verkostojen kanssa.³¹

Symppis ei ole hoitava yksikkö eikä ota kokonaishoidollista vastuuta, joten varsinaista päihdehoitoa Symppiksissä ei tarjota eikä siellä siten ole kehitetty päihdehoidollisia menetelmiäkään. Sympplikset ohjaavat pääsääntöisesti hoitoa tarvitsevat asiakkaat päihdepoliklinikoille, joista voi saada tarvittavan lähetteen korvaushoidon tarpeen arviointiin, laitospoistukseen ja laitospoistukseen. Jos asiakas ei suostu lähtemään toiseen toimipisteeseen, lähete voidaan tehdä Symppiksessä.³²

Sympplikset tarjoavat kuitenkin pieniä hoitotoimenpiteitä, jotka eivät liity päihdehoitoon, mutta parantavat asiakkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Näitä ovat esimerkiksi rokotukset, antibioottikuurit sekä haavojen ja suonitulehdusten hoito. Lääkäri on paikalla kaikissa kolmessa toimipisteessä kolmen tunnin ajan viikoittain. Symppiksissä oli lisäksi kehitetty terveysneuvontaa vuonna 2017 alkaneella strategiakaudella.³³

Sympppisten haastattelussa esitetyn näkemyksen mukaan haittoja vähentävän työn arvostus on vahvistunut kaupungin päihdepalveluissa. Asiaan on vaikuttanut myös julkisuudessa käyty yhteiskunnallinen keskustelu, erityisesti Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen blogikirjoitus huumeiden käyttökäytön poistamisen ja käyttöhuoneiden puolesta ja Kati Juvan aloite käyttöhuoneista. Julkisen keskustelun ansiosta myös

³⁰ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

³¹ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Kontulan ja Itäisen symppis. Luettu 20.8.2020; <https://www.helsingin uutiset.fi/paikalliset/2893666>. Luettu 5.3.2021.

³² Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

³³ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

päihdepalvelujen työntekijät uskaltavat aikaisempaa rohkeammin keskustella haittojen vähentämisen keinoista. Symppisten edustajien mukaan haittoja ehkäisevään työhön kannattaisi sijoittaa lisää resursseja, koska se on tutkimusten mukaan kustannustehokasta, vaikuttaa kaupunkiturvallisuuteen ja vähentää esimerkiksi ensihoidon, päivystysten ja vankiloiden kuormitusta. Myönteisiä vaikutuksia nähdään olevan myös lapsiin, sillä osalla Symppisten asiakkaista on alaikäisiä lapsia.³⁴

2.1.2 Nuorisoasemalla on kehitetty liikkuvaa työtä ja lisätty henkilöstöä

Nuorisoasemalla on kehitetty liikkuvaa työtä, joka oli nuorisoaseman ryhmähaastattelun mukaan aloitettu noin vuonna 2018. Nuorisoaseman ryhmähaastattelun ja päihdepalvelujen päällikön mukaan liikkuva työ sisältää myös haittoja vähentäviä elementtejä.³⁵

Liikkuva työ tekee arvioita nuorten tilanteista lähinnä kotikäynneillä. Käynneillä karotetaan nuoren tilannetta ja tarvittaessa tehdään hoitosuunnitelma siitä, miten nuorta voitaisiin tukea, jotta hän pääsee takaisin palveluiden piiriin. Nuoret tulevat liikkuvan työn palvelun piiriin esimerkiksi siten, että sosiaalityö tekee tukipyynnön liikkuvalla työllä, jos nuorta ei tavoiteta ja hänestä ollaan huolissaan. Liikkuvan työn asiakaina olevat nuoret ovat yleensä pudonneet pois myös koulutuksesta ja työelämästä. Liikkuvan työn asiakkaista osa on päihteiden käyttäjiä. Liikkuva työ voi onnistuessaan tuoda asiakkaan takaisin muiden palveluiden piiriin ja sitä kautta mahdollistaa haittoja vähentävien palveluiden hyödyntämisen. Päihdepalveluiden päällikön muistioloannokseen antamien kommenttien mukaan liikkuvaan työhön on lisätty vuosien 2018–2020 aikana yhteensä neljä vakanssia.³⁶ Nuorisoasemalla liikkuvaa työtä tekee viiden hengen tiimi, johon kuuluu 50 prosentin työajalla lisäksi perheterapeutti. Vuoden 2021 aikana tiimiä vahvistetaan vielä yhdellä vakanssilla.³⁷

Päihdepalvelujen päällikön mukaan myös vastaanottoa ilman ajanvarausta on kehitetty alkuvuodesta 2020 alkaen. Tämäkin työmuoto sisältää päihdepalvelujen päällikön mukaan haittoja vähentäviä elementtejä.³⁸

³⁴ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

³⁵ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

³⁶ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

³⁷ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

³⁸ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Nuorisoasemalla tehdään läheteitä korvaushoidon tarpeen arviointeihin ja laitosisvieroitukseen, mutta tällaisia tapauksia on ollut todella vähän ajalla 2018–2020. Nuorisoasemalla on mahdollista toteuttaa myös avovieroituksia. Nuorisoaseman haastattelun mukaan haittojen vähentäminen ei ole liikkuvaa työtä lukuun ottamatta keskeinen osa nykyistä nuorisoaseman työtä.³⁹

Nuorisoasemalla on kehitetty voimakkaammin hoitokeinoja kuin haittoja vähentävää työtä. Nuorisoasemilla päihteiden käyttäjille tarjottavia hoidollisia menetelmiä ovat päihteidenkäytön ja siihen liittyvien riskien kartoitus, psykososiaalisen tuen arviointi, avohoitosuunnitelman laatiminen ja päihdekuntoutuksen toteutus sekä tarvittaessa laituskuntoutukseen ohjaaminen. Käytettäviä menetelmiä ovat muun muassa päihdearviointit, supportiiviset hoitokeskustelut, perheterapia, toimintaterapeutin ja psykologin interventiot, verkostotyö ja lääkehoidot. Viime vuosina nuorisoasemien henkilökunta on myös koulutautunut mindfulnes-työskentelyyn, IPT-työskentelyyn⁴⁰ ja KKT-työskentelyyn⁴¹, jotka ovat lyhytterapeuttisia hoitokeinoja ja liittyvät ensisijaisesti mielenterveysoireilevien asiakkaiden hoitoon.⁴²

Nuorisoaseman haastattelun mukaan nuorisoaseman päihteiden käyttäjille tarjottamien hoitojen valikoimassa tai sisällössä ei ole tapahtunut muutoksia vuodesta 2017. Päihdepalvelujen tulokortissa vuodelle 2020 oli suunnitelma nuorisoaseman hoito-ohjelmien kehittämisestä. Koronapandemian vuoksi kehittämistyötä päästiin kuitenkin aloittamaan vasta vuoden 2020 lopussa ja sitä jatketaan vuonna 2021. Lisäksi suunnitteilla on myös toinen toimipiste Itä-Helsinkiin, lähemmäs päihteiden käyttäjiä. Tilahankkeesta on tehty tarveselvitys ja toiveissa oli, että sille saataisiin tilapalveluista tilaehdotus vielä vuoden 2020 puolella. Tilaehdotusta ei ole vielä saatu. Tarveselvitystä on täydennetty vuonna 2021 siten, että nuorisoasemalle etsitään synergiasyistä yhteisiä tiloja lastensuojelun kanssa.⁴³

Nuorisoaseman henkilökuntaa on lisätty vuonna 2017–2020 yhteensä kahdeksalla vakanssilla. Vuonna 2021 nuorisoaseman vakanssimäärää tullaan edelleen lisäämään kuudella vakanssilla.⁴⁴ Päihdepalvelujen päällikön mukaan nuorisoaseman

³⁹ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

⁴⁰ Interpersonaalinen psykoterapia. <https://www.terveystalo.com/fi/Palvelut/Vastaanotot/Psykologia-ja-psykoterapia/Interpersonaalinen-psykoterapia/>. Luettu 16.2.2021.

⁴¹ Kognitiivinen käyttäytymisterapia. <https://www.kaypahoito.fi/nak07939>. Luettu 16.2.2021.

⁴² Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

⁴³ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

⁴⁴ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

on nähty paranevan ja yleisen kaaoksen vähentyvän heidän elämässään. Korvaushoidossa oleminen ei välttämättä tarkoita täyttä päihteettömyyttä, eikä täyttä päihdeettömyyttä edellytetä. Päihkeitä käyttäviä korvaushoidon asiakkaita on kaikilla päihdepoliklinikoilla.⁴⁹

Taulukossa 6 on esitetty päihdepoliklinikoiden ja korvaushoidon kontaktien lukumäärät vuosilta 2018–2020. Päihdepoliklinikoiden ja päihdepoliklinikoilla toteutettavan korvaushoidon kontaktien lukumäärä vaikuttaa vuonna 2020 pienentyneen edellisvuosista. Vuonna 2020 korvaushoidon asiakkaille annettiin koronaepidemian vuoksi aiempaa enemmän kotiannoksia. Lisäksi injektio- ja muu korvaushoito lisääntyi, mikä edellyttää vähemmän käyntejä korvaushoitoklinikoilla.⁵⁰

Taulukko 5. Päihdepoliklinikoiden ja korvaushoidon kontaktien lukumäärät vuosilta 2018–2020.⁵¹

Kontaktien lukumäärä	2018	2019	2020
Päihdepoliklinikat	59 756	59 283	50 454
Korvaushoito	82 352	87 713	70 939

Päihdepoliklinikat ovat kokeilleet ilman ajanvarausta toteutettavien vastaanottojensa aukioloaikojen kehittämistä siten, että Laakson päihdepoliklinikalla pidennettiin VIA:n aukioloaikaa aamupäivästä kello 14 asti. Kokeilussa kuitenkin havaittiin, että aamupäivisin vastaanotolle kuitenkin yleensä hakeutuu enemmän asiakkaita kuin iltapäivisin. Myös vieroitushoidon lääkäreiden paikallaolo aamupäivisin ja paikkojen täyttyminen vaikeuttivat laitospaikkaan pääsyä iltapäivisin. Tämä voi johtaa vaikeisiin tilanteisiin, jos ihminen on pitkän harkinnan jälkeen viimein päättänyt hakemaan vieroitushoitoa, eikä saakaan paikkaa. Kokeilun tuloksena kaikkien päihdepoliklinikoiden aukiolo muutettiin alkamaan puoli yhdeksältä, kun se aiemmin alkoi yhdeksältä. Muutos auttoi asiakkaiden tavoittamisessa. Päihdepoliklinikoiden aukioloaikaa on lisäksi pidennetty terveys- ja hyvinvointikeskuksissa siten, että aikoja on saatavilla kello 18 saakka.⁵²

⁴⁹ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

⁵⁰ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

⁵¹ Päihdepalvelujen Effic-koordinaattorin toimittamat tilastotiedot.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

⁵² Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloannokseen 1.3.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Päihdepoliklinikoiden henkilöstö oli vuonna 2020 kaikki ammattiryhmät huomioiden alle 30 henkilöä kutakin poliklinikkaa kohti. Ennen vuotta 2020 kolme lähihoitajan vakanssia oli joko siirretty pois päihdepoliklinikoilta tai muutettu toiseksi vakanssiksi. Näistä yksi vakanssi siirtyi muiden palveluiden ulkopuolelle jääneitä asiakkaita palvelemaan liikkuvaa työtä tekevään Jelppiin, yksi Symppikseen ja yksi vakanssi muutettiin toimintaterapeutin vakanssiksi. Uusina vakansseina päihdepoliklinikoille ovat tulleet neljä aikuissosiaalityön vakanssia. Lisäksi sosiaaliterapeutin vakansseja on muutettu psykologin vakansseiksi ja päihdesosiaalityön vakansseiksi ja lähiesihenkilövakansseja on muutettu psykologin ja aikuissosiaalityöntekijän vakansseiksi.⁵³

Päihdepoliklinikoiden haastattelussa saatujen tietojen mukaan samaan aikaan, kun päihdepoliklinikoiden vakanssit ovat vähentyneet, korvaushoitopotilaiden määrä on yli kaksinkertaistunut. Arviointiin saatujen potilastilastojen mukaan korvaushoitopotilaiden määrissä päihdepoliklinikoilla ei kuitenkaan ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ainakaan vuosina 2018–2020 (Taulukko 6).⁵⁴ Poliklinikoiden haastattelussa esitetty näkemys oli, että resurssit ovat pienentyneet ja odotukset kasvaneet.⁵⁵

Aiemmin päihdepoliklinikoilta terveysasemille psykiatria- ja päihdetyöntekijöiksi siirtyneet sairaanhoitajat ovat nyt käytännössä siirtyneet psykiatrian alaisuuteen. Sairaanhoitajavakanssien siirtyminen psykiatrian alaisuuteen tapahtui sosiaaliviraston ja terveyskeskuksen yhdistyessä vuonna 2013, vakanssien siirtyminen terveysasemille jo ennen tätä.⁵⁶

Koronapandemian seurauksena on tullut mahdollisuus toteuttaa vastaanottojen ja hoito-ohjelmassa olevien ryhmien tapaamiset etänä. Myös uusien asiakkaiden Startti-ryhmään on mahdollista osallistua etänä. Etäasioinnista päihdepoliklinikoilla vuonna 2020 ei ole luotettavaa tilastotietoja, koska asiakasjärjestelmätoimittaja ei pystynyt rakentamaan tarvittavia tilastointijärjestelmiä. Hoito-ohjelmia ja arviointiprosessia kehitetään jatkuvasti. Uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän Apotin myötä sähköiset yhteydenotot ja puhelintyö tulevat mahdollisesti lisääntymään myös palvelun ja hoidon tarpeen arvioinnissa. Tämän odotetaan lisäävän joustavuutta asiakkaiden suuntaan.⁵⁷

⁵³ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

⁵⁴ Päihdepalvelujen Efficakoordinaattorin toimittamat tilastotiedot.

⁵⁵ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.

⁵⁶ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

⁵⁷ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Päihdepoliklinikoilla on vuosina 2017–2020 kehitetty hoito-ohjelmia, jotka soveltuvat toipumisen eri vaiheissa oleville. Hoito-ohjelmia on kolme ja ne sisältävät yksilö- ja ryhmämuotoista työskentelyä. Toipumisorientoitunut viitekehys on otettu käyttöön vuonna 2017. Aikuissosiaalityö on tullut osaksi päihdepalvelujen palveluvalikoimaa vuonna 2018. Toiminnan kehittäminen on lykkäantynyt koronanpandemian vuoksi vuonna 2020. Päihdepoliklinikoilla oli tarkoitus järjestää arviointiin liittyviä työpajoja ja niillä oli suunnitteilla jatkaa hoito-ohjelmien kehittämistä. Eräänä kehitettävistä asioista on potilaiden motivointi hoitoon. Päihdepoliklinikoiden toimintojen ja prosessien yhdenmukaistaminen oli myös kehitteillä. Tavoitteena on tasalaatuinen ja yhdenmukainen palvelu.⁵⁸

Taulukossa 7 on esitetty päihdepoliklinikoiden ja korvaushoidon asiakkaiden lukumäärät vuosilta 2018–2020. Päihdepoliklinikoiden asiakkaiden määrä vaikuttaa pysyneen viime vuosien tasolla.

Taulukko 6. Päihdepoliklinikoiden ja korvaushoidon asiakkaiden lukumäärät vuosilta 2018–2020.⁵⁹

Asiakkaiden lukumäärä	2018	2019	2020
Päihdepoliklinikat	5 256	5 253	5 292
Korvaushoito	806	688	689

2.2 Onko matalan kynnyksen palveluja päihdeiden käyttäjille lisätty?

Helsingin kaupungin vuoden 2020 talousarvion mukaan päihdepalvelut lisää helsinkiläisten nuorten ja aikuisten matalan kynnyksen päihdepalveluja.⁶⁰

Matalan kynnyksen palveluilla pyritään saavuttamaan asiakkaita, jotka ovat jääneet palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Matalan kynnyksen palveluiden peruspiirteitä, periaatteita ja ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi:

⁵⁸ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

⁵⁹ Päihdepalvelujen Efficat-koordinaattorin toimittamat tilastotiedot.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

⁶⁰ Helsingin kaupungin talousarvio 2020, 273–274.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- omaehtoinen asiointi ilman ajanvarausta tai lähetettä,
- pidennetyt ja asiakkaiden tarpeisiin sovitettut aukioloajat,
- asiointikynnystä madaltava sijainti,
- maksuttomuus,
- mahdollisuus asioida anonyymisti,
- päihteettömyyttä ei vaadita palvelun saamiseksi,
- palvelujen byrokratiaa on vähennetty.⁶¹

Helsingin päihdepalvelujen matalan kynnyksen palveluita yhdistää lähinnä niiden maksuttomuus ja palveluun pääsy ilman ajanvarausta. Pääosa Symppisten palveluista on matalan kynnyksen palveluita ja esimerkiksi vastaanotto ilman ajanvarausta (VIA), jota toteutetaan päivystyksellisesti nuorisoasemilla ja päihdepoliklinikoilla.

2.2.1 Sympiksissä on muutettu lähetekäytäntöjä

Symppis-päivätoimintakeskukset tarjoavat lähtökohtaisesti matalan kynnyksen palvelua, jonka perustehtävänä on päihteiden käytöstä ja mielenterveysongelmista johtuvien haittojen vähentäminen, palvelun asiakkaiden osallisuuden vahvistuminen ja heidän elämänlaatunsa paraneminen. Sympiksien palveluista suurin osa on matalalla kynnyksellä tarjottavia palveluita. Nämä palvelut ovat saatavilla täysi-ikäisille ja niitä tarjotaan maksuttomasti, anonyymisti ja ilman ajanvarausta. Symppisten tiloissa saa oleskella ja palveluita hyödyntää myös päihtyneenä. Koronapandemian vuoksi tiloihin pääsyä on kuitenkin jouduttu tilapäisesti rajoittamaan.⁶²

Symppisten lähetekäytäntöjen muutosta, joka on tapahtunut 2017 alkaneella strategiakaudella, voidaan pitää matalan kynnyksen palvelujen lisäämisenä. Sympiksissä asiakkaita kannustetaan yleensä menemään päihdeklinalle saadakseen lähetteen korvaushoidon tarpeen arviointiin, mutta lähetteen voi saada myös suoraan Sympiksistä. Utta on, että sairaanhoitajat ja lähihoitajat voivat tehdä lähetteitä alkoholi- ja huumevieroitukseen.⁶³ Uusi lähetekäytäntö on koskenut myös laituskuntoutusta.⁶⁴

⁶¹ Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla www.thl.fi/sokra, 1, 4.

⁶² Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Kontulan ja Itiksen symppis. Luettu 20.8.2020.; Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

⁶³ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/paivatoiminta/symppikset/> ja Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Kontulan ja Itiksen symppis. Luettu 20.8.2020.; Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

⁶⁴ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Symppiksiin on tullut myös mahdollisuus konsultoida lääkäriä puhelimitse. Koronapandemian aikana Symppisten henkilöstö on myös vienyt palvelujaan enemmän suoraan asiakkaiden luokse.⁶⁵

Vuonna 2020 tapahtunut muutos Symppisten palveluissa oli ympäristötyön vakiinnuttaminen uuden vakanssin myötä.⁶⁶

Symppisten työntekijät ovat toivoneet lisäresursseja henkilökunnan määrään, jotta kävijöiden saattaminen tarvittaessa muihin palveluihin mahdollistuisi ja asiakkaiden kohtaamiseen jäisi enemmän aikaa. Vakanssimäärää lisättiin seitsemällä vuoden 2021 alusta. Asiakkaita saatetaan palvelusta toiseen tällä hetkellä verkostoyhteistyönä kaupungin lähityön, A-klinikan katuklinikan, Helsingin diakonissalaitoksen jalokautuvan ja etsivän päihdetyön Tukialuksen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Symppisten henkilökunta voi kuitenkin myös saattaa asiakkaan toiseen palveluun, mikäli asiakas ei uskalla hakeutua muihin palveluihin ilman Symppiksen tukea. Saattaminen on kuitenkin ollut haastavaa, koska resurssit eivät ole tahtoneet riittää siihen.⁶⁷

Taulukossa 8 on esitetty Symppisten anonyymien asiakkaiden käyntimäärät vuosilta 2018–2020. Anonyymit asiakkaat ovat sellaisia asiakkaita, joista ei ole tehty henkilötunnukseen perustuvia kirjauksia asiakastietojärjestelmään. Koronapandemian aiheuttamista tilojen käytön rajoituksista huolimatta vuoden 2020 Symppisten käyntimäärä vaikuttaa huomattavalta, mikä kertonee tarpeesta palvelulle.

Taulukko 7. Symppisten anonyymien asiakkaiden käyntimäärä vuosilta 2018–2020.⁶⁸

Toimipiste	2018	2019	2020
Symppikset	99 573	101 357	82 716

⁶⁵ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/paivatoiminta/symppikset/> ja Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut, Kontulan ja Itiksen symppis. Luettu 20.8.2020.; Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

⁶⁶ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

⁶⁷ "ASKARTELUA JA NEULANJAKELUA"? Toipumissuuntautunut hoitojärjestelmä Helsingin kaupungin päihdehuollon päivätoiminnoissa 30.10.2017. (Ilmeisesti käsitelty psykiatrian ja päihdepalvelujen johtoryhmässä). Helmi-intranet. Luettu 20.8.2020.; Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

⁶⁸ Päihdepalvelujen Efficakoordinaattorin toimittamat tilastotiedot. Asiakasmäärä on tässä tilastossa anonyymien asiakkaiden määrä eli sisältää ne asiakkaat, joita ei ole tunnistettu potilas- tai asiakastietojen kirjaimista varten.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.2 Nuorisoasema on pidentänyt päivystysaikoja

Nuorisoaseman palveluista matalan kynnyksen palveluiksi voidaan lukea arkipäivisin kaksi tuntia kestävä vastaanotto ilman ajanvarausta, jonne voi hakeutua 13–23-vuotias nuori tai hänen läheisensä. Uusina yhteydenottoväylinä nuorisoasemalla ovat some-kanavat ja sähköinen yhteydenottopyyntö. Lisäksi nuorisoasema tarjoaa puhelinneuvontaa. Nuorisoaseman liikkuva tiimi tavoittaa henkilöitä, jotka eivät muuten hakeutuisi palveluiden piiriin. Kaikki nuorisoaseman palvelut ovat maksuttomia.⁶⁹

Nuorisoaseman palvelutarjonta on kehittynyt viimeisten vuosien aikana. Palveluihin pääsemiseksi ei edellytetä lähetettä. Nuorisoasema on aloittanut liikkuvan työn. Vastaanoton ilman ajanvarausta (VIA) aukioloaikoja on muutettu siten, että vastaanotolle on mahdollisuus hakeutua tiettyinä päivinä myös iltapäivisin.⁷⁰

Nuorisoasemalle suunnitellaan perustettavan toinen toimipiste matalan kynnyksen palvelun lisäämiseksi. Uuden tilan hyödyntämistavat ja konsepti ovat vielä suunnitteilla, mutta tilassa on tarkoitus tuottaa vielä nykyistä matalamman kynnyksen palvelua, sisältäen esimerkiksi asiakkaiden vapaamuotoisempaa oleskelua Sympisten tapaan.⁷¹

Nuorisoasemalla matala kynnys tarkoittaa myös sitä, että palvelut on pyritty järjestämään niin, että nuoren ei tarvitse siirtyä nuorisoasemalta muualle, vaan hänen tilanteensa pystytään kartoittamaan kokonaisuudessaan nuorisoasemalla. Anonyymiyys ei kuitenkaan ole mahdollista hoitotoimenpiteitä tarjottaessa. Hoitoa ei voida tuottaa, jos asiakas ei suostu antamaan henkilötietojään.⁷²

Taulukossa 9 on esitetty nuorisoaseman anonyymien asiakkaiden käyntimäärät vuosilta 2018–2020. Anonyymit asiakkaat ovat sellaisia asiakkaita, joista ei ole tehty henkilötunnukseen perustuvia kirjauksia asiakastietojärjestelmään.

Taulukko 8. Nuorisoaseman anonyymien asiakkaiden käyntimäärät vuosilta 2018–2020.⁷³

Toimipiste	2018	2019	2020
Nuorisoasema	71	64	49

⁶⁹ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.

⁷⁰ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

⁷¹ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.

⁷² Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.

⁷³ Päihdepalvelujen Effica-koordinaattorin toimittamat tilastotiedot. Asiakasmäärä on tässä tilastossa anonyymien asiakkaiden määrä eli sisältää ne asiakkaat, joita ei ole tunnistettu potilas- tai asiakastietojen kirjaimista varten.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.3 Päihdepoliklinikoille on jo pitkään voinut hakeutua ilman lähetettä

Päihdepoliklinikoilla matalan kynnyksen ymmärretään tarkoittavan sitä, että asiakas ei tarvitse lähetettä tai ajanvarausta tullakseen palveluun. Palvelut ovat myös maksuttomia. Päihdepoliklinikat eivät käännytä ketään pois, vaan kaikki pääsevät suoraan kertomaan asiansa. Poliklinikoiden toimipisteiden tarjoamat palvelut ovat pääosin samat toimipisteestä riippumatta. Esimerkiksi joitakin ryhmiä voidaan kuitenkin järjestää vain tietyssä toimipisteessä. Tässä tapauksessa näitä ryhmiä mainostetaan myös muissa toimipisteissä.⁷⁴

Päihdepoliklinikat tarjoavat tarvittaessa tukea ja apua päihteiden käyttäjien läheisille. Poliklinikoille on myös koronapandemian seurauksena tullut mahdollisuus toteuttaa vastaanottojen ja hoito-ohjelmassa olevien ryhmien tapaamiset ja Startti-ryhmä etänä. On mahdollista, että tulevaisuudessa käyttöön otettava potilas- ja asiakastietojärjestelmä Apotti mahdollistaa sähköisten yhteydenottojen ja puhelintyön lisääntymisen palvelun- ja hoidon tarpeen arvioinnissa. Täten asiakkaita voidaan palvella joustavammin.⁷⁵

Potilaat hakeutuvat yleensä poliklinikoille itsenäisesti vastaanotolle ilman ajanvarausta palvelutarpeen- tai vieroitushoidon arvioon tai Starttiin. Startissa palvelun ja hoidon tarpeen arvioinnin voi aloittaa jopa anonyyminä. Joskus asiakkaat myös soittavat ja varaavat vastaanottoajan tai tulevat yhteistyökumppanin lähettämänä. Näitä yhteistyökumppaneita ovat muun muassa Sympplikset, kolmannen sektorin toimijat kuten Tukialus⁷⁶, ja Jelppi, joka on päihdepalvelujen omaa toimintaa⁷⁷. Erityisesti korvaushoitoon, mutta myös muihin palveluihin hakeudutaan myös toisen henkilön suosituksen perusteella. Merkittävä osa asiakkaista tulee päihdepoliklinikoille siksi, että lastensuojelu pyytää heille päihdearvioita. Myös poliisilta tulee satunnaisesti pyyntöjä päihdearvioinnin tekemiseksi. Lisäksi jonkin verran asiakkaita tulee työpaikalta hoitoon ohjattuna tai ajokorttiseurantaan päihdelääkärin lausuntoa varten. Asiakkaiksi tulee myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat vankilasta vapauduttuaan kiinnostuneita päihdekuntoutuksesta.⁷⁸

Taulukossa 10 on esitetty päihdepoliklinikoiden anonyymien asiakkaiden käyntimäärät vuosilta 2018–2020. Anonyymit asiakkaat ovat sellaisia asiakkaita, joista ei ole tehty henkilötunnukseen perustuvia kirjauksia asiakastietojärjestelmään. Asiakasmäärät vaikuttavat pienentyneen vuonna 2020. Koronapandemian voidaan olettaa

⁷⁴ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.

⁷⁵ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020.

⁷⁶ Tukialus on Helsingin Diakonissalaitoksen jalkautuvan ja etsivän päihdetyön hanke, <https://www.hdl.fi/blog/2019/03/22/tukialushanke/>.

⁷⁷ Jelppi on osana Helsingin päihdepalveluja palvelemissa henkilöitä, jotka ovat jääneet palveluiden ulkopuolelle. Jelppi toimii liikkuvana työnä ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/jelppi/>.

⁷⁸ Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

vaikuttaneen asiakasmääriin; asiakkaat eivät ole hakeutuneet anonyymeihin ryhmätoimintoihin ja ryhmiä on määräaikaaisesti suljettu.⁷⁹

Taulukko 9. Päihdepoliklinikoiden anonyymien asiakkaiden käyntimäärät vuosilta 2018–2020.⁸⁰

Toimipiste	2018	2019	2020
Päihdepoliklinikat	1 205	903	373

2.3 Onko päihteiden käyttäjille suunnattujen palveluiden asiakaskokemus parantunut?

2.3.1 Asiakaskokemuksen kehittyminen ei ole arvioitavissa, koska aineisto puuttuu

Kaupunkistrategiassa linjataan yleisesti, että palvelujen asiakaskokemuksen tulisi parantua. Tähän liittyen sosiaali- ja terveystoimialalle oli asetettu kaupungin talousarvioissa 2020 sitovaksi toiminnan tavoitteeksi, että toimiala parantaa asiakaskokemusta ja asiakastytyväisyyttä. Tavoitteen mittarina oli, että asiakaskokemus paranee terveysasemilla ja psykiatria- ja päihdepalveluissa vuoteen 2019 verrattuna.⁸¹

Arvioinnissa kuitenkin havaittiin, että arvioinnin kohteena olleet Sympplikset, nuorisosema ja päihdepoliklinikat eivät ole keränneet sellaista asiakaspalauteaineistoa, jonka perusteella asiakaskokemuksen kehittymistä olisi voinut vertailla vuosien 2019 ja 2020 välillä. Asiakaspalautteen kehitystä ei siis voitu arvioida.

Päihdepalvelujen johdolla on ollut suunnitelmana hyödyntää Feedbackly-pikapalautelaitteita asiakaspalautteen järjestelmällisessä keräämisessä ja palveluiden toiminnan kehittämässä vuonna 2020.⁸²

Feedbackly-pikapalautelaitteet otettiin käyttöön nuorisoseamalla ja päihdepoliklinikoilla vuoden 2020 alussa. Sympplikissä laitteet oli tarkoitus ottaa käyttöön

⁷⁹ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

⁸⁰ Päihdepalvelujen Efficakoordinaattorin toimittamat tilastotiedot. Asiakasmäärä on tässä tilastossa anonyymien asiakkaiden määrä eli sisältää ne asiakkaat, joita ei ole tunnistettu potilas- tai asiakastietojen kirjaimista varten.; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021.

⁸¹ Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021, 11; Helsingin kaupungin talousarvio 2020, 284.

⁸² Päihdepalvelujen tuloskortti 2020. Päihdepalvelujen esihenkilökokouksen 12.3.2020 liite. Saatu Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Päihdepalvelut.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

25.8.2020. Koronapandemian takia päihdepoliklinikoiden ja nuorisoaseminen pikapalautelaitteen kuitenkin otettiin pois käytöstä maaliskuussa 2020 ja Symppisten laitteiden käyttöönottoa ei aloitettu.⁸³

Valtaosa tammikuussa 2020 käyttöön otetuista Feedbackly-pikapalautelaitteista oli psykiatria- ja päihdekeskusten yhteisiä, eikä tuloksista voida erottaa päihdepalvelujen tuloksia. Vuosaaren ja Laakson päihdepoliklinikoilta oli kuitenkin saatavissa omat Feedbackly-tulokset ajalta 1.1.–16.3.2020. Niiden mukaan Vuosaaren päihdepoliklinikalla keskittytyväisyys oli 78 prosenttia ja NPS-luku 53. Laakson päihdepoliklinikalla keskittytyväisyys oli 83 prosenttia ja NPS-luku 52. Mitä korkeampi NPS-luku on, sitä useampi asiakas suosittelisi palvelua muille.⁸⁴

Arvioinnin kohteena olevissa palveluissa ei ole kerätty vertailuun sopivaa asiakaspalauteaineistoa myöskään vuodelta 2019.⁸⁵ Talousarviomittari on siis ollut harkitsemattomasti valittu päihdepalveluiden osalta jo talousarvioita laatiessa.

Päihdepalveluissa oli käytössä Happy or Not -pikapalautejärjestelmä ajalla 1.1.2015–23.11.2017. Koska järjestelmä on erilainen kuin 2020 käyttöön otettavaksi suunniteltu Feedbackly, Happy or Not -tuloksia ei voi käyttää vertailuaineistona.⁸⁶

Symppisten Happy or Not -palaute oli vuonna 2017 yli 95-prosenttisesti positiivista ja se oli parantunut vuosien 2015–2017 aikana. Symppisten pikapalautteiden määrät olivat suuria: ajalla 1.1.–27.11.2017 Symppikset olivat saaneet yhteensä 17 732 Happy or Not -palautetta.⁸⁷

⁸³ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020; Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020; Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020; Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikön haastattelu 15.6.2020.

⁸⁴ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioloonnokseen 1.3.2021. Feedbacklyssä asiakkaalta on kysytty asiakkaan tyytyväisyydestä palveluun "hymynaama-asteikolla" sekä siitä, kuinka todennäköisesti hän suosittelisi palvelua muille asteikolla 0–10. Asteikossa 0 tarkoittaa sitä, asiakas ei ollenkaan todennäköisesti suosittelisi palvelua muille ja 10, että asiakas hyvin todennäköisesti suosittelisi palvelua muille. Näistä tuloksista lasketaan niin sanottu NPS-luku siten, että vähennetään asteikolta vaihtoehdot 9–10 valinneiden asiakkaiden eli "suosittelijoiden" osuudesta "arvostelijoiden" eli niiden asiakkaiden osuus, jotka ovat valinneet asteikolta vaihtoehdot 0–6. NPS-luku, voi olla mitä tahansa lukujen -100 ja 100 välillä. Sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus- ja vuorovaikutusyksikön erityissuunnittelijan vastaus sähköpostitiedusteluun 4.2.2021; <https://roidu.com/blogi/nps-mika-se-on/>. Luettu 4.3.2021.

⁸⁵ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020; Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020; Ryhmähaastattelu päihdepoliklinikoilla 9.9.2020; Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikön haastattelu 15.6.2020.

⁸⁶ Happy or Not -palaute, Helsingin psykiatria- ja päihdepalvelut 1.1.2015–23.11.2017. Excel-aineisto, saatu Sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus ja vuorovaikutus -tiimin suunnittelijalta; <https://www.happy-or-not.com/fi/smiley-terminal-8/>. Luettu 27.1.2021.

⁸⁷ Happy or Not -palaute, Helsingin psykiatria- ja päihdepalvelut 1.1.2015–23.11.2017. Excel-aineisto, saatu Sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus ja vuorovaikutus -tiimin suunnittelijalta; <https://www.happy-or-not.com/fi/smiley-terminal-8/>. Luettu 27.1.2021. Happy or Not -pikapalautejärjestelmässä asiakkaalta kysyttiin

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Päihdepoliiklinikoiden ja psykiatria- ja päihdekeskusten saamien positiivisten Happy or Not -palautteiden osuus vaihteli vuonna 2017 toimipisteestä riippuen 86 ja 96 prosentin välillä. Osaa palautteesta ei pysty kohdentamaan päihdepalveluihin, koska pikapalautelaitteet ovat olleet psykiatria- ja päihdekeskusten yhteisissä tiloissa. Päihdepoliiklinikat olivat saaneet vuonna 2017 yhteensä 13 327 Happy or Not pikapalautetta.⁸⁸

Nuorisoaseman asiakaspalautetta ei ole tilastoitu systemaattisesti. Nuorisoasema on kuitenkin toteuttanut kesällä 2019 kyselyn palvelun asiakastytyväisyydestä. Kyselyssä selvitettiin muun muassa kokemusta hoidon tehokkuudesta ja miellyttävyydestä, kuulluksi tulemisesta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa omaan hoitoon. Asiakaskyselystä saatu palaute oli pääosin positiivista. Kysely oli tarkoitus toistaa myöhemmin. Haastattelussa ei käynyt ilmi, miksi suunnitelmaa ei toteutettu. Nuorisoasemalla on ollut myös pitkään käytössä palautelaatikko paperilla jätettävillä palautteilla, mutta vuosittainen paperipalautteiden määrä on ollut hyvin pieni, käytännössä alle kymmenen luokkaa. Vain yksi paperipalautteista on ollut negatiivinen, muut ovat olleet kiittäviä.⁸⁹

Symppiksissä koettiin tärkeänä myös suullinen palaute. Symppisten saama suullinen palaute käsitellään kyseisessä palvelussa työryhmissä sekä annetaan tarvittaessa tiedoksi palveluiden johdolle. Symppisten haastatellut halusivat tuoda esiin, että kirjallisen palautteen antaminen ei välttämättä onnistu huonokuntoisilta asiakkailta. On myös asiakkaita, jotka eivät osaa tai jaksa kirjoittaa tai lukea. Osa asiakkaista ei osaa suomea. Symppisten asiantuntijoiden mukaan esimerkiksi aiempina vuosina tehty sosiaali- ja terveystoimialan yleinen palautekysely ei ilmeisesti onnistunut Symppiksissä, koska se oli liian pitkä ja haastava vastattavaksi palvelun asiakkaille.⁹⁰

Myös päihdepoliiklinikoilla asiakastyötä tekevät saavat suullista palautetta, mutta sitä ei arviointiin saatujen tietojen mukaan pääsääntöisesti kirjata. Silloin kun näitä on poikkeuksellisesti kirjattu esimerkiksi yksittäisen työntekijän toimesta, ne ovat olleet positiivisia. Laakson päihdepoliiklinikalla on systemaattisesti kerätty ja jonkin verran saatu palautetta ryhmätoiminnasta ja asiakkaan hoitajaksosta. Palaute näistä ja muistakin palveluista on ollut hyvää. Kalasataman päihdepoliiklinikalla on myös kerätty säännöllisesti palautetta ryhmätoiminnasta ja se on ollut positiivista. Palautetta on myös hyödynnetty ryhmätoiminnan kehittämisessä. Kalasatamaan ei ole vielä ehtinyt tulla niin paljoa palautetta, että sen toiminnasta voitaisiin tehdä päätelmiä.⁹¹

yksi kysymys, jossa häntä pyydettiin arvioimaan tyytyväisyyttään palveluun niin sanotuin hymynaamoin, joissa oli kaksi eri asteista negatiivista vaihtoehtoa ja kaksi positiivista.

⁸⁸ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

⁸⁹ Nuorisoaseman osastonhoitaja 11.1.2021; Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.

⁹⁰ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

⁹¹ Ryhmähaastattelu päihdepoliiklinikoilla 9.9.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kaikista Helsingin kaupungin palveluista on mahdollista antaa palautetta verkkolomakkeella osoitteessa <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/osallistu-ja-vaikuta/palaute/anna-palautetta>.⁹² Tämä koskee siis myös päihdepalveluita. Sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus- ja vuorovaikutustiimiltä saatujen tilastotietojen mukaan verkkolomakkeella annettiin hyvin vähän palautetta Sympiksille, päihdepoliiklinikoille ja nuorisoasemalle. Vuosien 2018–2020 aikana näihin palveluihin oli kohdistunut yhteensä vain 60 verkkolomakkeella annettua palautetta. Näistä 33 koski päihdepoliiklikoita, 18 Sympiksiä ja yhdeksän nuorisoasemaa.⁹³

Sympiksille tulleet palautteet käsittelivät esimerkiksi muiden kuin palvelujen asiakkaiden tekemiä ilmiäntöjä Sympisten ympäristön turvallisuudesta, asiakkaiden kokemasta syrjinnästä ja huonosta kohtelusta, sekä palvelun vääristä yhteystiedoista esimerkiksi verkkosivuilla. Päihdepoliiklikoilta toivottiin palautteissa esimerkiksi sitä, että verkkosivut ja muut ohjeistukset olisivat ajan tasalla. Päihdepoliiklikoiden saamat moitteet käsittelivät hoitoon pääsyä, hoidon toteutusta, asiakkaan kohtelua sekä ohjausta ja neuvontaa. Nuorisoaseman saamat verkkopalautteet koskivat yleisesti hoitoon pääsyä, asiakkaan hoidon toteutusta sekä yhteystietojen ja hoitopaikkojen neuvontaa ja ohjausta.⁹⁴

Vuonna 2019 sosiaali- ja potilasasiamiehelle oli tullut yhteensä 397 Helsingin psykiatria- ja päihdepalveluihin liittyvää yhteydenottoa, kun vuonna 2018 näitä oli tullut 342 kappaletta. Vuosina 2015–2017 potilasasiamies oli saanut vuosittain hyvin vähän päihdepalveluihin liittyviä yhteydenottoja, vain 16–25.⁹⁵

Näyttää siltä, että potilaat ovat laajemmin tulleet tietoisiksi valittamisen mahdollisuudesta vasta vuonna 2018. Koska valitusten lisääntymiseen saattaa olla syynä mainittu tietoisuuden lisääntyminen valitusmahdollisuudesta tai esimerkiksi lisääntynyt palveluiden käyttäjien määrä, ei voi päätellä, että vuonna 2019 vuoteen 2018 verrattuna lisääntynyt valitusten määrä olisi todiste palvelujen laadun huonontumisesta.

Eniten päihdepalveluihin liittyvää palautetta oli tullut korvaushoidosta. Potilaat olivat olleet tyytymättömiä siihen, että lääkejaon aikataulujen joustamattomuus oli aiheuttanut myöhästymisiä työstä tai opinnoista tai reklamoivat korvaushoitopaikan vaihtamisen ongelmista ja viiveistä. Osa sosiaali- ja potilasasiamiehelle valittaneista koki, ettei korvaushoidon potilaisiin luotettu, kohtelu oli tylyä eikä potilaalla ollut todellista vaikuttamismahdollisuutta tai oikeusturvakeinoja käytettävissään esimerkiksi niissä

⁹² <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/osallistu-ja-vaikuta/palaute/anna-palautetta>. Luettu 27.1.2021.

⁹³ Sähköisen palautejärjestelmän kautta Sympiksille, nuorisoasemalle ja päihdepoliiklinikoille tulleet palautteet 2018–2020. Saatu sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus ja vuorovaikutus -tiimin suunnittelijalta 11.1.2021.

⁹⁴ Sähköisen palautejärjestelmän kautta Sympiksille, nuorisoasemalle ja päihdepoliiklinikoille tulleet palautteet 2018–2020. Saatu sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus ja vuorovaikutus -tiimin suunnittelijalta 11.1.2021.

⁹⁵ Sosiaali- ja potilasasiamiesten selvitykset kaupunginhallitukselle 2015–2019.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tilanteissa, joissa epäiltiin muiden kuin lääkäriltä saatujen päihdeiden käytön jatkumista hoidon aikana (ns. oheiskäyttö⁹⁶) tai sanktioita annettaessa.⁹⁷

Sosiaali- ja potilasasiamiehelle vuonna 2019 reklamoineet päihdepalvelujen asiakkaat olivat tyytymättömiä esimerkiksi hoitokäytäntöjen vaihteluun päihdehoitopaikkojen välillä, esimerkiksi huumeeseulonnassa. Asiakkaat olivat valittaneet myös korvaushoitolääkityksestä ja sen vaihtamisen vaikeudesta tilanteissa, joissa asiakkaalla oli haitta- ja sivuvaikutuksia. Korvaushoidon toivottiin olevan vähemmän kontrolloivaa ja kokonaisvaltaisemmin potilasta tukevaa. Osa asiakkaista toivoi, että työskentely korvaushoidossa tavoittelisi suunnitelmallisemmin korvaushoidosta irtaantumista. Potilasasiamiehelle oli tullut yhteydenottoja päihdehoidosta myös pitkittyneistä hoitoprosesseista, lääkärintodistuksen saamisesta, asiakas- ja potilasasiakirjamerkinnoista sekä epäselvyyksistä esimerkiksi ajoluvan takaisin saamisesta tai terveysaseman ja päihdepoliklinikan välisen työnjaon puutteista. Asiakkaat myös kysyivät potilasasiamieheltä oikeuksistaan reseptien uusimiseen ja hoitoon pääsyyn liittyvissä asioissa.⁹⁸

2.4 Ovatko Sympipikset, nuorisoasema ja päihdepoliklinikat vahvistaneet tukeaan muille palveluille?

Helsingin talousarvion 2020 mukaan psykiatria- ja päihdepalvelut lisää helsinkiläisten nuorten ja aikuisten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä vahvistaa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille.⁹⁹ Arviointia varten selvitettiin miten Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden tuki oli yhteistyökumppaneiden näkemyksen mukaan kehittynyt. Aineistona käytettiin arvioinnin kohteena olleiden palveluiden haastatteluita sekä kyseisten palvelujen tärkeimmiltä yhteistyökumppaneilta saatuja vastauksia sähköpostitiedusteluihin. Aineiston kerääminen on esitetty tarkemmin luvussa 1.4. ja liitteessä 2.

2.4.1 Sympipisten tuki muille palveluille on pääosin vahvistunut

Sympipiksiä koskevat tiedusteluvastaukset saatiin sosiaali ja terveystoimialan psykiatria- ja päihdepalveluihin kuuluvasta asumisen tuen yksiköstä, Auroran huumevieroitushoito-osastolta, etsivän lähityön aikuissosiaalityöltä, muiden palveluiden ulkopuolelle jääneitä asiakkaita palvelevasta Jelpistä, päihdehuollon jälkikuntoutuksesta, päihdekuntoutus Luodosta, yhdeltä terveysasemalta ja Hiv-positiivisten palvelukeskuksesta.

⁹⁶ Käsite oheiskäyttö on avattu Launonen 2013, 7 avulla.

⁹⁷ Sosiaali- ja potilasasiamiesten selvitys 2019, 12.

⁹⁸ Sosiaali- ja potilasasiamiesten selvitys 2019, 12. Kappaleessa käytetään käsitettä asiakas, eikä potilas, koska kysymys on sekä sosiaali- että terveydenhuollon asiakkuudesta. Sosiaali- ja terveystoimialan osallisuus- ja vuorovaikutusyksikön erityissuunnittelijan vastaus sähköpostitiedusteluun 4.2.2021.

⁹⁹ Helsingin kaupungin talousarvio 2020, 273–274.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Laadullisella sisällönanalyysillä tehtyjen tulkintojen mukaan neljän vastauksen perusteella Symppisten tarjoama tuki on pääosin vahvistunut, kahden mukaan samalla tasolla kuin ennen ja yhden mukaan heikentynyt. Yhdessä vastauksessa ei otettu kantaa Symppisten tuen kehittymiseen. Kaikki Symppisten palveluiden kehitykseen kantaa ottaneet toimijat olivat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä Symppisten palveluihin.

Asumisen tuki

Asumisen tuki on kaupungin psykiatria- ja päihdepalveluihin kuuluva yksikkö, jonka tehtävänä on sosiaalihuoltolain mukaisten asumispalveluiden järjestäminen helsinkiläisille asunnottomille sekä mielenterveysasiakkaille. Asumisen tuen palveluihin kuuluu muun muassa asumisyksiköjä ja kuntoutuskoteja.¹⁰⁰

Asumisen tuki toivoo Symppiksiltä kaikkein syrjäytyneimpien asiakkaiden psykososiaalista tukea, apua asiakkaiden asiointiin Kelan ja sosiaalitoimen kanssa, terveysneuvontaa, tarvittaessa asiakasohjausta asumisen tukeen sekä tiedonvaihtoa asiakkaiden tilanteesta. Asumisen tuen tiedusteluvastauksen mukaan Symppiksistä saa näitä palveluja. Myös terveyspalvelut ja neulanvaihto ovat asumisen tuen asiakkaille erittäin tärkeitä palveluja. Asumisen tuen asiakkaat eivät useinkaan saa tarvitsemiin palveluita sosiaaliasemalta tai terveysasemilta. Symppiksistä asiakkaat saavat heidän kokemusmaailmaansa ymmärtävien työntekijöiden lähitukea asioiden hoitamisessa. Asumisen tuen kaikkein syrjäytyneimmät asiakkaat eivät joskus luota muihin kuin Symppiksen tai muiden päiväkeskusten työntekijöihin.¹⁰¹

Asumisen tuen asiantuntijoiden mukaan heidän asiakkaidensa Symppiksistä saama palvelu on pysynyt lähes samanlaisena vuonna 2020 verrattuna aikaisempiin vuosiin, mikä tiedusteluvastauksen mukaan on koronaepidemian vaikutukset huomioiden merkittävää. Symppikset ovat asumisen tuen näkemyksen mukaan tärkeimmät asunnottomien päihdeongelmaisten päiväkeskukset Helsingissä. Symppikset tarjoavat ruokaa, oleskelupaikan ja ajanvietettä kaikkein syrjäytyneimmille kaupunkilaisille. Asumisen tuen asiantuntijat ovat erityisen tyytyväisiä Symppiksissä annettavaan terveys- ja sosiaalineuvontaan sekä vertaistoimintaan.¹⁰²

Asumisen tuen asiantuntijoiden mukaan on erikoista, että Symppiksen sosiaaliohjaajalla ei ole oikeuksia Kelan asiakastietojärjestelmän käyttöön, vaikka hän olisi yksi kaupungin henkilöstöstä eniten tätä tarvitseva. Jos sosiaaliohjaajalla olisi tämä oikeus, asumisen tuen asiakkaat saisivat Symppisten kautta tietoa omista Kela-asioistaan ja päätöksistään. Asumisen tuen asiakkaat eivät usein uskalla tai halua asioida esimerkiksi aikuissosiaalityön tai muiden toimijoiden kanssa, mikä voi johtaa vuokra-

¹⁰⁰ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Asumisen tuki.

¹⁰¹ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliikklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁰² Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliikklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

velkoihin ja takaisinperintään. Asumisen tuen tiedusteluvastauksen mukaan on tutkimusnäyttöä siitä, että mainittu asiakasryhmä ei pääse tarvitsemiensa palveluiden asiakkaaksi. Lisäksi monilla heistä on kognitiivisia, neurologisia, mielenterveys- tai päihdeongelmia, jotka hankaloittavat asiointia itsenäisesti tai peruspalvelujen kautta. Asumisen tuki myös toivoo, että aikuissosiaalityö jalkautuisi Symppiksiin, mitä onkin vastaajan tietojen mukaan yritetty, mutta sopivaa sosiaalityöntekijää ei ole löydetty. Symppisten haastateltujen mukaan sosiaalityöntekijää on ollut vaikea löytää, koska monet sosiaalityöntekijät kokevat Symppiksen turvattomaksi paikaksi työskennellä.¹⁰³

Auroran vieroitushoito-osasto

Auroran vieroitushoito-osasto on päihdepalvelujen laitoshoidon osasto. Osastolla toteutetaan lääke- ja huumevieroituksia, opioidikorvaushoidon aloituksia ja lopetuksia sekä korvaushoitolääkkeiden vaihtoa. Osasto sijaitsee Auroran sairaalan alueella, jolle on keskitetty psykiatria- ja päihdepalveluita.¹⁰⁴

Symppiksistä ohjautuu potilaita läheteellä huumevieroitukseen Auroran vieroitushoito-osastolle. On tavallista, että lähetteen saaneella henkilöllä ei ole omaa puhelinta käytössä, jolloin Symppis on merkittävä yhteistyökumppani vieroitushoidon varamisessa. Huumevieroitusosaston jononhoitaja tekee ajoittain tiivistä yhteistyötä Symppiksen kanssa, jotta potilas saataisiin laitoshoidon vieroitukseen. Tarvittaessa Symppiksen työntekijät ovat saattaneet heidän lähettämäänsä potilaita fyysisesti vieroitushoitoon osastolle, hoitoon tulon turvaamiseksi. Vieroitushoito-osasto on tehnyt Symppisten kanssa yhteistyötä myös erityisissä lääkitysasioissa osastohoidon aikana. Tällaista yhteistyötä on tehty esimerkiksi kokeilussa, jossa Symppis toimitti hoidossa olevalle potilaalle hepatiittilääkitykset. Auroran vieroitushoito-osaston mukaan yhteistyö Symppisten kanssa on vahvistunut viime vuosina sen jälkeen, kun Symppiksistä on alettu tehdä läheteitä laitoshoidon vieroitukseen.¹⁰⁵

Auroran vieroitushoidon asiantuntijat ovat tyytyväisiä yhteistyöhön Symppisten kanssa, vaikka varsinaisesta tuesta ei olekaan kysymys. Yhteistyö on erittäin tärkeää syrjäytyneille ja heikossa asemassa oleville päihteiden käyttäjille. Auroran vieroitushoito-osaston tiedusteluvastauksessa tuodaan myös erikseen esiin Symppisten

¹⁰³ Symppisten, nuorisoseuran ja päihdepoliikklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021; Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

¹⁰⁴ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/vieroitushoito/aurora-vieroitushoito>; <https://www.hus.fi/potilaalle/sairaalat-ja-toimipisteet/auroran-sairaala>; Luettu 17.2.2021; Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁰⁵ Symppisten, nuorisoseuran ja päihdepoliikklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

osastonhoitajan yhteistyön suuri merkitys yksittäisten potilaiden vieroitushoidon turvaamisessa. Yhteistyö on ollut tiedusteluvastauksen mukaan mutkatonta, sujuvaa, joustavaa ja hyvin asiakaslähtöistä.¹⁰⁶

Auroran vieroitushoito-osaston vastauksen mukaan sosiaalityöllä on suuri merkitys matalan kynnyksen palveluissa asioivien päihteidenkäyttäjien vieroitushoitoon haikutumiselle. Vieroitushoidosta kuntoutukseen pääsy on haasteellista, koska Sympiksistä puuttuu sosiaalityöntekijä, eikä sellaista ole vieroitushoito-osastollakaan. Kuntoutuspäätösten vuoksi yhteistyöhön tarvitaan aina lisäksi päihdepoliklinikka. Vieroitushoito-osaston näkemyksen mukaan tämä on ajoittain ollut haastavaa, kun potilas ei ole välttämättä asiointunut koskaan päihdepoliklinikalla. Auroran vieroitushoito-osaston asiantuntijat toivovat Sympiksien saavan tukea sosiaalityön vahvistamiseen ja päihdepoliklinikan ja Sympiksien yhteistyön paranemista sosiaalityön osalta. Auroran vieroitushoito-osaston tiedusteluvastauksen osalle päihteidenkäyttäjistä mukaan matalan kynnyksen palvelut näyttävät entistä tärkeämpinä. Siksi matalan kynnyksen Sympiksien ja muiden palvelujen yhteistyötä olisi tärkeää jatkossakin kehittää koko päihdepalveluissa.¹⁰⁷

Etsivä lähityö

Etsivä lähityö kuuluu sosiaali- ja terveystoimialan perhe- ja sosiaalipalveluihin. Etsivä lähityö neuvoo ja ohjaa avun tarpeessa olevia henkilöitä palvelujen piiriin kaduilla, ostoskeskuksissa, asukastiloissa ja muissa julkisissa tiloissa.¹⁰⁸

Symppikset tarjoavat etsivän lähityön asiakkaille päiväaikaista palvelua, kuten esimerkiksi suihku, ruoka, lepopaikka, sosiaaliohjaus, keskusteluapu, tietokoneet, tai vaatteet asunnottomille, päihteiden käyttäjille ja mielenterveysongelmallisille. Lisäksi etsivän lähityön asiakkaat saavat Sympiksistä terveysneuvontapalveluita, matalan kynnyksen sairaanhoitajakonsultaatioita. Lisäksi sellaiset asiakkaat, jotka eivät haikudu muihin terveyspalveluihin, saavat Sympiksistä lääkärin vastaanottoja sekä läheteitä päihdehoitoihin ja korvaushoitojen aloituksiin. Etsivä lähityö toivoo Sympiksiltä myös kävijöiden voinnin seurantaa, jossa Symppikset voivat auttaa, koska tuntevat asiakkaat, mutta tämä toteutuu vain osittain. Osa etsivän lähityön asiakkaista ei käytä mitään muita palveluita ja voivat olla tarvitsemaansa hoitoa vaille. Sympiksien päiväkeskuksista etsivä lähityö tavoittaa helposti palveluihin heikosti kiinnittyneitä avun tarvitsijoita.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Sympiksien, nuorisoseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁰⁷ Sympiksien, nuorisoseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁰⁸ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=7541>. Luettu 17.2.2021.

¹⁰⁹ Sympiksien, nuorisoseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Etsivä lähityön asiantuntijat kaipaavat Symppiksistä myös mahdollista työparia asiakkaan asioissa. Tämä toteutuu vain osittain, koska Symppiksen henkilöresurssit eivät ole riittävät. Symppiksen tilat tarjoavat etsivälle lähityölle myös mahdollisuuden tehdä rakenteellista sosiaalityötä. Rakenteellisen sosiaalityön avulla muun muassa raportoidaan työssä kohdatuista ilmiöistä. Päihdepalvelujen päällikön mukaan etsivän lähityön ja Symppisten rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyvä yhteistyö voi olla esimerkiksi sitä, että Symppis antaa etsivälle lähityölle tietoa asiakasryhmän tilanteesta sosiaalista raportointia varten.¹¹⁰ Itiksen Symppiksessä tätä yhteistyötä kuitenkin haittaa erillisen ryhmätilan puute. Symppikset tarjoavat etsivän lähityön asiakkaille myös mahdollisuuksia vapaaehtois- ja vertaistoimintaan sekä sosiaaliseen kuntoutukseen.¹¹¹

Etsivän lähityön asiakkaat ovat toistuvasti toivoneet Symppiksiltä myös matalan kynnyksen terapia- ja keskusteluapua, joka vaatisi palvelulta psykiatrasta osaamista sekä mahdollisuutta kadulle jalkautuvaan psykiatriseen tukeen tai konsultaatioon. Tätä Symppis ei kuitenkaan tarjoa.¹¹²

Etsivän lähityön asiakkaat saattavat nukkua ulkona. Siksi he tarvitsisivat päiväaikaan turvallisen lepopaikan, jossa voisi hetkeksi nukahtaa. Symppiksissä on nojatuoleja, mutta tämä ei täysin riitä tyydyttämään kaikkien asiakkaiden lepopaikan tarvetta.¹¹³

Etsivän lähityön mukaan koronapandemia on vaikeuttanut asiakkaiden palvelun saantia Symppiksistä vuonna 2020 ja siten vaikeuttanut etsivän lähityön kadulla kohtaamien asiakkaiden ohjausta matalan kynnyksen päiväkeskuspalveluun. Symppisten alueellinen ympäristötyö on kuitenkin viime vuosina vahvistunut merkittävästi. Päihdehoitolähetteen teko on helpottunut ja etsivän lähityön ja Symppisten yhteistyö esimerkiksi asiakkaiden ohjaamisessa, saattopyynnöissä, viestien välittämisessä ja tiedon vaihdossa sekä palveluiden yhteinen vaikuttamistyö ovat säilyneet entisellä hyvällä tasollaan. Vaikka koronapandemian aikana palveluja jouduttiin rajoittamaan, etsivä lähityö on tyytyväinen Symppiksistä saatavaan tukeen. Tuessa on kuitenkin edelleen kehittämistä. Etsivässä lähityössä toivotaan Symppiksiltä laajempia aukioloaikoja.¹¹⁴

Terveysasema

¹¹⁰ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

¹¹¹ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹¹² Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹¹³ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹¹⁴ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ainoan terveysasemilta arviointiin saadun vastauksen mukaan kyseisellä asemalla ei juuri ollut kokemusta yhteistyöstä Symppisten kanssa, koska terveysaseman asiakkaat ovat pääosin iäkkäitä henkilöitä. Tiedusteluvastauksessa Symppiksiltä kuitenkin toivottiin näkyvyyttä, jotta nuoret löytäisivät palvelun. Tiedusteluun vastannut terveysasema ei muutoin ottanut kantaa Symppiksiltä saamansa tuen kehitykseen tai Symppisten palveluihin.¹¹⁵

Jelppi

Jelppi on kaupungin päihdepalveluihin kuuluva liikkuvan työn yksikkö, joka palvelee sellaisia asiakkaita, jotka eivät eri syistä hakeudu tai pääse muihin päihdepalveluihin. Jelpin toiminta-alueena on koko Helsinki, mutta kaupunki on jaettu etelän, idän, lännen ja pohjoisen alueeseen Jelpin eri tiimeille.¹¹⁶ Jelpin asiakkaille erittäin tärkeitä Symppisten tarjoamia palveluita ovat lääkäri- ja terveysterveyst, sosiaaliohjaus, keskusteluapu, terveysneuvonta, työtoiminta, ruoka, vaatteet, lepopaikka, nettiyhteydet ja tuki digitaaliseen asiointiin. Idän Jelpillä on ollut mahdollisuus myös hyödyntää näitä palveluja, esimerkiksi käyttäen Symppiksen tiloja ja välineitä. Jelpin näkemyksen mukaan Symppisten toiminta on jatkuvasti kehittynyt ja vahvistunut.¹¹⁷

Symppiksissä on myös organisoitu jalkautuvien työryhmien verkosto ja Jelpin asiakkaita on rekrytoitu työtoimintaan Symppiksen ympäristötyöryhmään. Symppis on tarjonnut Jelpin vertaisohjaajille työyhteisön, johon kiinnittyä. Jelpin työntekijät ovat myös voineet tehdä työhön liittyviä kirjauksia Itiksen Symppiksessä ja he ovat saaneet Symppiksessä myös kausi-influenssarokotukset. Symppiksen johtava sosiaaliohjaaja on toiminut Jelpin tiimin esihenkilön sijaisena, vaikka Jelppi ei ole Symppiksen alainen palvelu. Lisäksi koronaepidemian vuoksi Idän Jelppi sai työtilat Kontulan Symppiksestä, koska Vuosaaren päihdepoliklinikalla oli niukasti työtiloja.¹¹⁸

Idän Jelppi on erittäin tyytyväinen edellä mainittuihin Symppisten palveluihin ja tukeen, mutta muillekin Jelpin alueille toivottaisiin omia Symppiksiä. Jelppi esitti myös kehitysehdotuksina Symppisten ja Jelpin yhteistyön tiivistämistä jatkossa, lääkärikonsultaatioiden mahdollisuuden lisäämistä päivittäiseksi sekä Symppisten aukioloaikojen pidentämistä lisäresursseilla.¹¹⁹

Päihdehuollon jälkikuntoutus

¹¹⁵ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹¹⁶ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/jelppi/>. Luettu 17.2.2021.

¹¹⁷ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹¹⁸ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹¹⁹ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Päihdehuollon jälkikuntoutuksen asiakkaat ovat pääosin päässeet eroon päihteiden käytöstä. Osalla asiakkaista on kuitenkin iso riski päihteiden käytön uudelleen aloittamiseen pitkänkin päihteettömän jakson jälkeen. Päihteitä käyttävät asiakkaat tarvitsevat ja myös saavat Symppiksistä matalan kynnyksen apua, kuten terveysneuvontaa, puhtaita käyttövälineitä, ruoka- ja vaateapua ja apua hoitoon hakeutumisessa. Symppis tarjoaa tilan ja palvelut, joihin pääsee myös päihtyneenä ja ilman hankalaa byrokratiaa.¹²⁰

Symppisten työssä kertyy päihdehuollon jälkikuntoutuksen tiedusteluvastauksen mukaan paljon tietoa siitä, mitä päihdekentällä tapahtuu ja millaisia hoidollisia tarpeita asiakkailla on. Tämä tieto hyödyttää paljon päihdehoidon ja -kuntoutuksen järjestämistä. Päihdehuollon jälkikuntoutuksessa pidetään merkittävänä myös Symppisten tekemää ympäristötyötä.¹²¹

Päihdehuollon jälkikuntoutuksen vastauksen mukaan Symppisten toiminta on viime vuosina laajentunut sekä määrällisesti että laadullisesti. Yhteistyö on myös lisääntynyt. Päihdehuollon jälkikuntoutuksessa ollaan tiedusteluun vastanneiden tietojen mukaan tyytyväisiä ja heidän käsityksensä on, että Symppikset tekevät kaiken sen, minkä nykyisillä resursseillaan pystyvät. Päihdehuollon jälkikuntoutuksen vastauksessa toivotaan Symppisten aukioloaikojen laajentamista ja tulevaisuuden visiona käyttöhuoneita.¹²²

Päihdekuntoutus Luoto

Päihdekuntoutus Luoto on päihdehuollon laituskuntoutusta. Laituskuntoutus sijaitsee Auroran sairaalan alueella.¹²³

Päihdehuollon laituskuntoutuksessa on myös asiakkaita, jotka eivät ole vielä motivoituneita jättämään päihteitä, vaan käyttävät niitä kuntoutuksenkin aikana, jolloin kuntoutus keskeytyy. Tällöin kuntoutujaa voidaan ohjata asioimaan jatkossa esimerkiksi Symppiksissä.¹²⁴

Vuonna 2020 Symppisten tuki laituskuntoutukselle on heikentynyt koronapandemian vuoksi. Laituskuntoutuksessa on tarvittu melko vähän tukea Symppiksistä, mutta pal-

¹²⁰ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹²¹ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹²² Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹²³ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveys-toimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹²⁴ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

velussa on oltu tyytyväisiä siihen tukeen, mikä on saatu. Laitoskuntoutuksesta tiedusteluun vastanneiden näkemyksen mukaan Sympplikset palvelevat asiakkaita monipuolisesti ja matalalla kynnyksellä, eikä heillä ollut kehitysehdotuksia palveluihin.¹²⁵

Hiv-positiivisten palvelukeskus (Auroran päivakeskus)

Kaupungin päihdepalveluihin kuuluva hiv-positiivisten palvelukeskus eli Auroran päivakeskus¹²⁶ sijaitsee Auroran sairaala-alueella. Auroran päivakeskuksen toiminnan tavoitteena on ehkäistä hiv-tartunnan leviämistä huumeiden käyttäjien keskuudessa ja vähentää asiakaskunnan huumeiden käytöstä johtuvia haittoja. Päivakeskuksen tavoitteina ovat myös hiv-tartunnan saaneiden huumeiden käyttäjien päihteen käytön vähentäminen sekä asiakkaiden osallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Auroran päivakeskuksen palveluihin sisältyvät lääkehoito (mm. hiv-lääkitys ja korvaushoidot), lääkäripalvelut, sairaanhoitajan vastaanotto, laboratoriapalvelut, terveysneuvonta ja aikuissosiaalityö. Asiakkailta on päivakeskuksessa mahdollisuus ruokailuun, peseytymiseen sekä pyykinpesuun. Lisäksi päivakeskus tarjoaa yhteisöllisyyttä, ryhmiä ja vertaistoimintaa.¹²⁷

Auroran päivakeskuksen yhteistyö Symppisten kanssa liittyy lähinnä yhteiseen toimintaympäristöön ja keskenään saman tyyppiseen asiakaskuntaan. Palveluja yhdistää myös tavoite haittojen vähentämiseen. Auroran päivakeskus ja Sympplikset keskustelevat jatkuvasti keskenään kummankin palvelun yhteisestä toimintaympäristöstä ja sen muutoksista. Yhteistyö on Auroran päivakeskuksen vastauksen mukaan toiminut hyvin molempiin suuntiin.¹²⁸

Auroran päivakeskuksen asiantuntijoiden näkemyksen mukaan Symppiksiltä saatu tuki on pysynyt kutakuinkin ennallaan vuonna 2020 aikaisempiin vuosiin verrattuna. Auroran päivakeskus on tiedusteluvastauksen mukaan ollut tyytyväinen palvelukeskuksen Symppiksistä saamaan tukeen sekä palveluiden yhteistyöhön. Symppisten ja Auroran päivakeskuksen toimintatavat ovat erilaisia: Hiv-positiivisten palvelukeskus suljettu yhteisö, jossa asiakkuudet ovat pysyviä, kun taas Symppiksissä asiakkaat asioivat anonyymisti. Tämän vuoksi laajempi asiakkaiden tilanteisiin liittyvä yhteistyö

¹²⁵ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹²⁶ Hiv-positiivisten palvelukeskus on kyseisen palvelun nimi kaupungin organisaatiokaaviossa, mutta palvelun henkilökunta ja asiakkaat käyttävät palvelusta nimeä Auroran päivakeskus, koska hiv-positiivisiin henkilöihin ja siten myös organisaatiokaaviossa esitettyä palvelun nimeä pidetään asiakkaita leimaavana. Hiv-positiivisten palvelukeskuksen osastonhoitajan vastaus sähköpostitiedusteluun 23.2.2021.

¹²⁷ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Psykiatrian ja päihdehuollon erityispalvelut, Auroran päivakeskus. Luettu 4.3.2021.

¹²⁸ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ei olisi tiedusteluvastauksen mukaan mahdollistakaan. Auroran päiväkeskuksen vastauksissa ehdotetaan, että jatkossa yhteistyötä voisi kehittää esimerkiksi yhteisiä koulutus- ja työhyvinvointipäiviä järjestämällä.¹²⁹

2.4.2 Näkemykset päihdepoliklinikoilta saatavan tuen kehityksestä vaihtelevat

Arviointiin saatiin vastaukset yhteistyöstä päihdepoliklinikoiden kanssa Vanhan Viertotien asumisyksiköstä, Kalasataman ja Vuosaaren psykoosipoliklinikoilta (yhteinen vastaus) ja yhdeltä terveysasemalta. Lastensuojelun vastaus koski sekä päihdepoliklinikoita että nuorisoasemaa. Lisäksi kaupungin psykiatrian poliklinikoille suunnattuun tiedusteluun saatiin vastaus moniammatilliselta Ankkuritiimiltä, jonka henkilöstö kuuluu osin poliisin organisaatioon, osin kaupungin. Lisäksi Symppikset ja nuorisoasema kommentoivat haastatteluissaan päihdepoliklinikoiden heidän asiakkailleen tarjoamia palveluita tai yhteistyötä päihdepoliklinikoiden kanssa.

Vastausten laadullisen sisällönanalyysin perusteella päihdepoliklinikoiden tarjoama tuki on vahvistunut yhdelle palvelulle, samalla tasolla kuin ennen kahdelle palvelulle ja heikentynyt kahdelle. Kolmen vastauksen mukaan päihdepoliklinikoiden tarjoamaan tukeen oltiin tyytyväisiä, kahden vastauksen mukaan siihen ei pääosin oltu tyytyväisiä.

Symppikset

Symppiksistä ohjataan pidemmälle kuntoutusjaksolle haluavia asiakkaita päihdepoliklinikoille. Symppisten asiakkaiden avo- ja laituskuntoutukseen tarvitsemat sijoituspäätökset tehdään päihdepoliklinikoilla. Symppiksistä ollaan muutenkin yhteydessä päihdepoliklinikoihin.¹³⁰

Symppisten asiakkaiden energia voi kulua päivittäiseen selviytymiseen eli ravinnon ja lepopaikan hankkimiseen. Asiakkaat eivät aina ole selvillä siitä, mikä päivä on kyseessä tai mitä kello on. Siksi Symppisten asiakkaiden voi olla on vaikea mennä päihdepoliklinikalle tiettyyn aikaan. Tämä koskee myös päihdepoliklinikoiden vastaanottoja ilman ajanvarausta, koska nekin ovat vain tiettyyn aikaan päivästä. Asiakkailla ei myöskään välttämättä ole puhelinta. Symppisten asiakkaat toivoisivat, että ensimmäinen tapaaminen eri palveluiden kanssa voitaisiin järjestää Symppiksissä. Korvaushoidon arvio voi vaatia vaatii jopa useita ajanvarauksia, minkä vuoksi arvioon pääseminen on monelle Symppisten asiakkaista epärealistista. Koronapandemian aikana korvaushoidon arvioijien kanssa on kuitenkin saatu järjestymään joitakin yksittäisiä etätapaamisia siten, että asiakas on voinut olla Symppiksessä. Symppisten

¹²⁹ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹³⁰ Ryhmähaastattelu Symppiksissä 3.9.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

mukaan olisi hyvä, jos korvaushoidon arviointia voitaisiin tulevaisuudessa tehdä suoraan Sympiksissä. Jos tämä ei ole mahdollista, asiakas tarvitsee saattajan Sympiksistä.¹³¹

Haastateltujen mukaan useilla heidän asiakkaistaan on liian korkea kynnyks päästä korvaushoittoon. Päihderiippuvaisilta vaaditaan muun muassa motivaatiokäynti hoitoon pääsemiseksi. Tällaisia ei yleensä vaadita terveystalveissa muita sairauksia sairastavilta, kuten esimerkiksi diabeetikoilta. Symppisten toiveena olisi tiivistää yhteistyötä korvaushoidoissa asiakkaan eduksi ja Sympiksistä on oltu asiasta yhteydessä päihdepalvelujen johtoon.¹³²

Korvaushoittoon liittyy Symppisten mukaan liian monta käyntiä sosiaaliohjaajilla ja sairaanhoitajilla. Symppisten asiakkaille voi olla haastavaa sitoutua useisiin käynteihin, joilla voidaan kysyä samoja kysymyksiä. Heidän voi olla myös vaikeaa määrittää omia tavoitteitaan pitkälle aikavälille. Symppisten mukaan korvaushoidon tavoitetasoa pitäisi madaltaa. Aluksi korvaushoidon tavoitteena voisi olla esimerkiksi se, että asiakas saisi yhden käyttöannoksen, jottei hänen esimerkiksi tarvitsisi tehdä rikoksia saadakseen päihteitä.¹³³

Symppisten ryhmähaastattelussa esitettiin myös sellaisia huomioita kaupungin päihdepalveluiden yhteistyöstä, jotka kohdistuvat kaikkiin muihin kaupungin päihdepalveluihin yleensä, eikä ainoastaan päihdepoliklinikoihin. Haastattelun mukaan käsitys haittoja vähentävän työn arvosta on vahvistunut kaupungin päihdepalvelujen johdossa. Haittoja vähentävää työtä ei kuitenkaan arvosteta vielä kattavasti kaikissa kaupungin päihdepalveluissa. Asiakaskuntaa ja heidän asemaansa ei Symppisten haastattelun mukaan vielä täysin ymmärretä muissa päihdepalveluissa. Tähän viittaavat haastateltujen mukaan muun muassa läheteiden saamisen vaikeus ja muu päihdepalveluiden saamiseen liittyvä byrokraatia. Asiakkaiden palveluiden käytön esteenä ovat esimerkiksi ajanvarauskäytännöt. Haastateltujen mukaan on hyvä, että on eritasoisia päihdepalveluita. Eri päihdepalvelujen henkilökunnan ymmärrys toistensa työstä on Symppisten mukaan kasvanut vuonna 2017 alkaneen strategiakauden aikana, mutta sitä olisi hyvä edelleen lisätä.¹³⁴

Nuorisoasema

Nuorisoasema pyrkii varmistamaan nuoren päihdeongelman hoidon jatkumisen sen jälkeen, kun hän on täyttänyt 24 vuotta eli ylittänyt nuorisoaseman yläikärajan. Tässä asiassa nuorisoasema tekee yhteistyötä päihdepoliklinikoiden kanssa. Jos nuorella on motivaatio jatkaa päihdehoitoa, nuorisoasema ohjaa nuoren saattaen aikuisten palvelujen pariin, mutta tähän ei kuitenkaan voida pakottaa. Jos nuori haluaa, nuori-

¹³¹ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

¹³² Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

¹³³ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

¹³⁴ Ryhmähaastattelu Sympiksissä 3.9.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

soasemalla voidaan yhdessä hänen kanssaan pohtia jatkopaikkaa ja ihannetilanteessa aloittaa hoito yhteistapaamisella uudessa hoitopaikassa. Tätä ehdotetaan aina nuorelle, jos nuorisoasemalla katsotaan, että nuori tarvitsee jatkossakin päihdehoitoa. Nuorisoaseman ryhmähaastattelussa ei käynyt ilmi, mikä näkemys nuorisoasemalla on päihdepoliiklinikoiden nuorisoasemalle antaman tuen kehityksestä tai laadusta.¹³⁵

Vanhan Viertotien asumisyksikkö

Vanhan Viertotien asumisyksikkö on Vanhalla Viertotielä kahdessa erillisessä rakennuksessa toimiva kaupungin palvelu, joka tarjoaa tuettua asumista pitkäaikaisasunnottomille, täysi-ikäisille naisille, miehille ja pariskunnille. Päihdeettömyyteen tukevan asumisyksikön toiminnan periaatteina on asukaslähtöisyys ja yhteisöllisyys. Yksikössä on tarjolla myös erilaisia ryhmiä. Yksikköön hakeudutaan asumisen tuen sijoitus- ja arviointiryhmän kautta.¹³⁶

Vanhan Viertotien asumisyksikkö tarvitsee päihdepoliiklinikoilta konsultaatiota, neuvoja, ohjausta, sekä erilaisia jatkoselvittelyjä. Asumisyksikkö on tiedusteluvastauksen mukaan saanut päihdepoliiklinikoilta tarvitsemansa tuen. Asumisyksiköiden asiakkaiden päihdepoliiklinikoilta saamia palveluja ovat olleet vastaanotot ilman ajanvarausta, vieroitushoidot, muuhun päihdehoitoon pääsy ja päihdetyöntekijän vastaanotto. Lisäksi asumisyksikkö on saanut päihdepoliiklinikoilta esimerkiksi puhelinkonsultaatiota. Päihdepoliiklinikka on myös tarvittaessa antanut asumisyksikölle tiedon siitä, että asumisyksikön asukkaat ovat saapuneet sovitusti päihdepoliiklinikan vastaanotolle ilman ajanvarausta. Asumisyksikkö on myös pyrkinyt kannustamaan asukkaitaan aloittamaan päihdepoliiklinikoiden Startti-ryhmissä, mutta asukkaat eivät ole tarttuneet tähän mahdollisuuteen kovin innokkaasti.¹³⁷

Vanhan Viertotien asumisyksikön päihdepoliiklinikoilta saama palvelu on tiedusteluvastauksen mukaan ollut hyvää ja tuki asumispalvelulle on kehittynyt parempaan suuntaan vuonna 2020. Asumispalvelun ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyö Laakson päihdepoliiklinikan kanssa on myös ollut sujuvaa. Erityisesti vastaanotto ilman ajanvarausta on asumisyksikön asukkaille hyvä ja helppo reitti aloittaa päihdehoito. Asukkaalle on myös mieluista, että hän saa halutessaan valita minkä tahansa päihdepoliiklinikan, esimerkiksi itselleen tutulta alueelta. Vastauksessa todettiin, että koronapandemia on aiheuttanut haasteita palveluiden saamisessa, mutta tämä koskee kaikkia palveluita. Asumisyksikön mukaan vielä joitakin vuosia sitten päihdetyöntekijä oli tarvittaessa jalkautunut asumisyksikköön keskustelemaan yksikön asukkaan kanssa. Asumisyksikössä ei tiedetty, oliko tällainen palvelu enää mahdollinen.¹³⁸

¹³⁵ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020.

¹³⁶ <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/tukiasuminen/viertotie/>. Luettu 17.2.2021.

¹³⁷ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹³⁸ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Vanhan Viertotien asumisyksikkö ohjaa asiakkaitaan pääosin Laakson päihdepoliiklinikan vastaanotolle ilman ajanvarausta. Asumisyksikkö toivoisi pidennystä vastaanoton aukioloaikoihin, koska henkilökunta yleensä saattaa asiakkaan vastaanotolle ja henkilöresurssin vuoksi olisi hyvä, jos aika olisi pidempi. Vanhan Viertotien asumisyksikön kokemuksen mukaan huumevieroitukseen pääsy kestää liian kauan. Alkoholiongelmaiset pääsevät asumisyksikön kokemuksen mukaan helpommin jatkohoittoon, mutta asumisyksikkö toivoo, että myös huumeongelmaiset pääsisivät jatkohoittoon suoraan vieroitushoidosta, koska selvin päin oleminen katkon jälkeen harvoin onnistuu asumisyksikössä ilman jatkohoittoa. Asumisyksikön mukaan myös vieroitushoidot kestävät liian vähän aikaa.¹³⁹

Vanhan Viertotien asumisyksikön vastauksessa toivottiin, että päihdepalveluissa yleensä annettaisiin paremmin tietoa eri palveluvaihtoehdoista sekä kuvaukset hoitopaikoista. Asumisyksikössä oli esimerkiksi epäselvää, mitä palveluita Helsinki tarjoaa Vihdissä vuoteen 2019 asti toimineen Tervalammen päihdekuntoutuskeskuksen tarjoamien palveluiden tilalla. Epätietoisuutta on myös siitä, missä paikoissa kaupunki tarjoaa korvaushoitoa ja miten korvaushoitopotilaaksi pääsee. Tietoa puuttuu myös siitä, miten Auroran huumevieroitusosastolle pääsee. Lisätietoa kaivattaisiin myös erilaisten päihdehoitoon liittyvien ryhmien profiilista ja aikatauluista. Asumisyksikön mukaan osasta näistä löytyy tietoa Helsingin intranetistä Helimestä, mutta yksikön henkilöstö ei välttämättä tule selanneeksi intranetiä ja siellä olevat tiedot saattavat olla vanhentuneita. Vaikka asumispalveluiden ja päihdepoliiklinikoiden välinen yhteistyö on ollut sujuvaa, sitä voisi vastauksen mukaan aina lisätä ja parantaa. Yksi tapa parantaa yhteistyötä olisi esimerkiksi se, että päihdepoliiklinikat voisivat tulla tutustumaan asumisyksikköön, jossa ne voisivat saada tietoa siitä, mitä keinoja asumisyksiköllä on tukea päihdeettömyyttä esimerkiksi muissa päihdepalveluissa annetun vieroitushoidon jälkeen.¹⁴⁰

Kalasadaman ja Vuosaaren psykoosipoliiklinikat

Kaupungilla on neljä psykiatria- ja päihdepalveluihin kuuluvaa psykoosipotilaiden avohoidosta, päiväosasto- ja vuodeosastohoidosta ja kuntoutuksesta vastaavaa psykoosipoliiklinikkaa. Nämä sijaitsevat Laaksossa, Kalasadamassa, Malmilla ja Vuosaarissa.¹⁴¹ Psykoosipoliiklikoilta saatiin arviointiin yksi Kalasadaman ja Vuosaaren psykoosipoliiklinikan yhteinen tiedusteluvastaus.

¹³⁹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴⁰ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴¹ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Terveys- ja päihdepalvelut, Psykiatria- ja päihdepalvelut, Psykoosipalvelut. Luettu 17.2.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kalasadaman ja Vuosaaren psykoosipoliklinikoiden vastauksen mukaan ne saavat päihdepoliklinikoilta toivomaansa tukea vaihtelevasti tai jäävät osin ilman tarvitsemaansa tukea. Psykoosipoliklinikat eivät ole tyytyväisiä saamaansa tukeen, vaikka yksittäisissä tilanteissa yhteistyö voi olla erittäin hyvää. Psykoosipoliklinikoiden tiedusteluvastauksen mukaan niiden vuonna 2020 saama tuki on heikentynyt koronapandemian vuoksi.¹⁴²

Psykoosipoliklinikat toivovat vastauksessaan päihdepoliklinikoilta matalan kynnyksen yhteistyötä ja konsultaatioapua, esimerkiksi suoraa konsultaatiolinjaa tai psykoosipoliklinikoiden ja päihdepoliklinikoiden yhteisiä säännöllisesti kokoontuvia konsultaatiotiimejä. Tiedusteluvastauksen mukaan psykoosipoliklinikoilla on epätietoisuutta siitä, keneen he voisivat ottaa yhteyttä päihdepoliklinikoilla.¹⁴³

Psykoosipoliklinikoiden asiantuntijat haluaisivat päihdepoliklinikoiden myös panostavan niiden potilaiden motivointiin, jotka eivät ole aluksi motivoituneita päihdehoitoihin. Psykoosipoliklinikoiden mukaan asiakkaan motivaation puute ei saisi olla este hoidon jatkumiselle päihdepoliklinikalla etenkin hoidon alkuvaiheessa, vaan päihdepoliklinikoiden pitäisi käydä potilaan kanssa motivaatiokeskusteluja, jotta hänet saataisiin jatkamaan hoitoa.¹⁴⁴

Psykoosipoliklinikoiden mukaan päihdepoliklinikat eivät ota vastuuta päihdehoidon seurannasta, jos potilaalla on hoitosuhde psykoosipoliklinikalla, vaikka potilaalla olisi vaikea päihdeongelma. Psykoosipoliklinikat toivoisivat päihdepoliklinikoiden tukea tällaisessa tapauksessa ja haluaisivat tehdä asiassa yhteistyötä. Palveluilla on psykoosipoliklinikoiden vastauksen mukaan liian vähän yhteistyötä nykyisessä tilanteessa.¹⁴⁵ Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan psykiatria- ja päihdepalveluissa on tavoitteena asiakkaiden samanaikainen päihde- ja psykiatrinen hoito. Hoitovastuu on siinä palvelussa, mihin liittyvä hoidontarve on suurin. Psykoosisairaana päihderiippuvuuden hoito toteutuu tämän periaatteen mukaisesti ensisijaisesti psykiatriapalveluissa.¹⁴⁶

Terveysasema

Tiedusteluun vastannut terveysaseman toimipiste toivoo päihdepoliklinikoilta helposti saatavaa konsultointitukea. Tämä ei tiedusteluvastauksen mukaan kuitenkaan täysin toteudu, vaan konsultaatio on ajoittain haastavaa ja konsultaatiokäytännöt vaativat

¹⁴² Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴³ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴⁴ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴⁵ Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴⁶ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kehittämistä. Sen sijaan potilaan ohjaaminen terveysasemalta päihdepoliklinikalle on selkeämpää kuin aikaisemmin. Päihdepoliklinikoiden tuki terveysasemalle on pysynyt samanlaisena vuonna 2020 verrattuna edellisiin vuosiin. Terveysasemalla ollaan kohtalaisen tyytyväisiä päihdepoliklinikoiden antamaan tukeen, mutta yhteisen tietojärjestelmän puuttuminen hankaloittaa yhteistyötä.¹⁴⁷

Terveysasemalta saadun tiedusteluvastauksen mukaan potilaiden siirtoa päihdeyksikön ja terveysaseman välillä olisi vielä kehitettävä. Kun potilaan hoito loppuu päihdeyksikössä, terveysasemalla ei tiedetä, minkälainen suunnitelma potilaan hoidon jatkamisesta on. Terveysasemalla tarvittaisiin erityisesti tieto mahdollisista pkv-lääkkeiden (pääasiallisesti keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet) antamisen jatkosuunnitelmista.¹⁴⁸

Ankkuritiimi

Ankkuritiimi on poliisin ennalta estävässä toiminnossa toimiva tiimi, jonka henkilöstöön kuuluu neljä poliisia, kolme Helsingin kaupungin sosiaalityöntekijää sekä yksi kaupungin psykiatria ja päihdepalveluiden ensilinjan palveluiden alaisena toimiva psykiatrinen sairaanhoitaja. Ankkuritiimi työskentelee pääosin Pasilan poliisitalolla. Ankkuritiimin ensisijaiset asiakkaat ovat lapset ja nuoret, perheet sekä asiakkaat, joiden turvallisuusongelmien kokonaisvaltainen ratkaisu edellyttää moniammatillista työtettä. Ankkuritiimin työn tavoitteena on esimerkiksi lapsen tai nuoren rikoskierteen katkaisu tai rikoksen uhrin tai tekijän kokonaisvaltainen auttaminen ja ohjaaminen tarvittavan tuen piiriin.¹⁴⁹

Ankkuritiimi ohjaa tarvittaessa asiakkaitaan päihdepoliklinikalle. Ankkuritiimi on tekemisissä päihdepoliklinikan kanssa siten, että se välittää päihdepoliklinikoiden yhteystietoja asiakkaille tai tarkistaa asioita asiakkaan puolesta poliklinikalta. Ankkuritiimin sairaanhoitajalla on päihdepoliklinikoilla käytössä olevan asiakastietojärjestelmä TerveysEffican lukuoikeudet ja hän käyttää niitä tarvittaessa. Toisinaan Ankkuritiimi tekee yhteistyötä päihdepoliklinikan kanssa molempien palvelujen yhteisten asiakkaiden asioissa myös puhelimitse.¹⁵⁰

Ankkuritiimin vastauksen mukaan yhteistyö päihdepoliklinikoiden kanssa on toiminut hyvin, mutta tiiviimpää ja vastavuoroisempaa yhteistyötä toivottaisiin. Ankkuritiimin asiantuntijat toivoisivat erityisesti sitä, että poliklinikoilta oltaisiin yhteydessä myös Ankkuritiimiin. Ankkuritiimiltä saadun vastauksen mukaan päihdepoliiklinikat voisivat

¹⁴⁷ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴⁸ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁴⁹ Psykiatria- ja päihdepalvelujen Ensilinjan palvelujen sairaanhoitajan vastaus sähköpostitiedusteluun 10.2.2021.

¹⁵⁰ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

parantaa myös tiedotustaan ajankohtaisista asioista Ankkuritiimille. Samoin Ankkuritiimi voisi kehittää omaa tiedotustaan päihdepoliklinikoille päin, jos päihdepoliklinikat näkevät sen tarpeelliseksi. Ankkuritiimi toivoisi, että Ankkuritiimin työntekijä voisi asiakkaan kanssa varata ajan päihdepoliklinikalle yhteistyössä päihdepoliklinikan ammattilaisten kanssa.¹⁵¹

Ankkuritiimin mukaan koronapandemia on mahdollisesti vaikuttanut yhteistyöhön vuonna 2020, koska asiakkaita ei saatu ohjattua päihdepoliklinikoille yhtä paljon kuin aikaisemmin. Ajoittain on ollut myös epäselvyyttä siitä, miten koronapandemian aikana asiakkaita ohjataan päihdepoliklinikalle. Osa asiakkaista olisi päässyt hoitoon vain Starttiryhmän kautta, koska yksityisaikoja oli koronapandemian vuoksi tavallista vähemmän. Kaikki asiakkaat eivät halunneet aloittaa hoitoa tämän takia. Muutoin Ankkuritiimin päihdepoliklinikoilta vuonna 2020 saama tuki on ollut tarpeen mukaista ja samanlaista kuin aikaisempina vuosina.¹⁵²

Lastensuojelu

Kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelut jakautuvat lapsiperheiden palveluntarpeen arviointiin ja tukeen, lastensuojelun avohuollon sosiaalityöhön, lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluihin, sijoituksen sosiaalityöhön sekä lasten- kotitoimintaan.¹⁵³ Arvioinnissa tehtyyn tiedusteluun saatiin yksi yhteinen lastensuojelun vastaus, jonka olivat laatineet palvelutarpeen arviointi ja tuki, avohuollon sosiaalityö, lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelut ja sijoituksen sosiaalityön yksiköt.

Lastensuojelun yksiköiden yhteisvastauksesta oli paikoin vaikeaa erotella, mitä nimenomaista päihdepalvelua vastaus koskee, joten kaikki vastauksessa esitetyt huomiot eivät välttämättä kohdistu juuri päihdepoliklinikoihin, vaan osa havainnoista ja näkemyksistä kohdistuu myös nuorisoasemaan tai sellaisiin päihdepalveluihin, jotka eivät ole tämän arvioinnin kohteena. Pelkästään laitospalveluihin tai kuntoutukseen kohdistuvat havainnot on jätetty raportoimatta, koska ne ovat arvioinnin rajauksen ulkopuolella.¹⁵⁴

¹⁵¹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁵² Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁵³ Helmi-intranet, Sote, Palvelukokonaisuudet, Perhe- ja sosiaalipalvelut, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö. Luettu 17.2.2021.

¹⁵⁴ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Vastauksen mukaan lastensuojelu tarvitsee päihdepoliiklinikoiden ja nuorisoaseman tukea päihteiden käytön kontrollissa. Tätä varten tarvittaisiin lastensuojelun asiakkaana oleville vanhemmille ja lapsille riittävän usein toteutettua päihdeseulontaa, mutta tämä ei lastensuojelun tiedusteluvastauksen mukaan toteudu.¹⁵⁵

Lastensuojelussa olisi erityistä tarvetta päihdepalveluiden ammattilaisen tekemälle arvioille siitä, minkälaisena vanhempien päihteiden käyttö näyttäyty lapsen näkökulmasta. Lastensuojelussa tiedostetaan, että päihdepalveluissa saatetaan käsittää päihdearvion tavoitteet eri tavalla kuin lastensuojelussa. Lastensuojelun vastauksen mukaan on mahdollista, että päihdepalveluissa ei haluta vaarantaa asiakassuhdetta ilmoittamalla vanhemman päihdeongelmasta lastensuojeluun tai ei tiedetä, että asiakkaalla on lapsia.¹⁵⁶

Päihdepoliiklinikalla hoidetaan lastensuojelun näkemyksen mukaan aikuisen päihdeongelmaa, eikä pohdita hänen kykyään vanhemmuuteen. Lastensuojelussa toivotaan, että lastensuojelun työntekijä voisi osallistua lastensuojelun asiakkaana olevien vanhempien päihdearvioon arviointiprosessin ajan. Myös psykiatrian palvelut olisi hyvä saada tapaamisiin mukaan, jos psykiatrista tahoja tarvitaan tai asiakkaalla on hoitosuhde psykiatrian palveluihin. Kaikkien tahojen mukana olosta olisi apua erityisesti niille asiakkaille, joilla on huono hoitomotiivaatio.¹⁵⁷ Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan lastensuojelun päihdearvioprosessiin kuuluu prosessikuvauksen mukaan yhteistapaaminen. Sekä lastensuojelu että päihdepalvelut ovat sitoutuneet prosessikuvauksen mukaiseen toimintaan.¹⁵⁸

Lastensuojelun eri palveluiden tiedusteluvastauksen mukaan päihdearvioiden laatu vaihtelee. Lastensuojelun näkökulmasta päihdepalvelut antavat liian usein sellaisia arvioita tai lausuntoja, joiden mukaan vanhemmilla ei ole päihderiippuvuutta, vaikka poliisi olisi vienyt päihtyneen vanhemman kotoa putkaan. Päihdepoliiklinikan arviot ovat monesti myös liian suppeita. Lastensuojelussa toivottaisiin ammattilaisen ottavan enemmän kantaa koko perheen tilanteeseen. Päihdearviot tehdään sellaisten tapaamisten pohjalta, joissa lastensuojelu ja mahdollisesti muut perheenjäsenet eivät ole mukana. Lastensuojelussa on epäselvää, millaisiin menetelmiin päihdepoliiklinikan tekemät päihdearviot perustuvat. Lastensuojelussa esimerkiksi ihmetellään, miksi lastensuojelussa havaittu selkeästi ongelmallinen päihteidenkäyttö ei tule ilmi

¹⁵⁵ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁵⁶ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁵⁷ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁵⁸ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

arvioissa, jos se ei ole päivittäistä ja sitä ei voida todeta laboratoriokokein.¹⁵⁹ Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan päihdepalvelut eivät pysty ottamaan kantaa päihderiippuvuuteen, jos siitä ei saada näyttöä, vaan ainoastaan toteamaan, ettei näyttöä ole.¹⁶⁰

Lastensuojelun yhteisvastauksen mukaan päihdepoliiklinikoiden työskentely vaikuttaa hitaalta. Lastensuojelussa toivotaan, että se voisi lähettää päihdearviopyynnöt suojatulla sähköpostilla. Pyyntöihin on pitänyt käyttää faksia, jota kaikissa lastensuojelun toimipaikoissa ei ole. Lastensuojelu on myös joutunut usein odottamaan vastausta pitkään.¹⁶¹

Lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnissa ja tuessa sekä perhesosiaalityössä tarvitaan päihdepoliiklikoilta nopeasti saatavaa, joustavaa matalan kynnyksen tukea. Lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin ja tuen vastauksen mukaan kyseinen yksikkö saa tätä palvelua erityisesti päihdepoliiklinikoiden sairaanhoitajilta ja pitää palvelua loistavana.¹⁶²

Sijoituksen sosiaalityö halusi tiedusteluvastauksessaan myös muistuttaa päihdepalveluita lastensuojeluilmoitusten tekemisen tärkeydestä myös sijoitettujen lasten osalta, koska siitä saadaan tärkeää tietoa, kun sijoituksen sosiaalityö esimerkiksi suunnittelee lasten kotilomia vanhempien luokse.¹⁶³

Lastensuojelun eri yksiköiden yhteisvastauksen mukaan päihdepalveluiden tarjoama tuki ei ole tasalaatuista, vaan se riippuu palveluyksiköstä ja palveluyksiköiden sisällä myös yksittäisistä työntekijöistä. Lastensuojelun yhteisvastauksen mukaan joidenkin palveluyksiköiden ja yksittäisten työntekijöiden kanssa yhteistyö sujuu kiitettävästi ja palvelu on hyvää.¹⁶⁴

Osa lastensuojelun palveluiden yksiköiden edustajista oli tyytymätön sekä päihdepoliiklinikan ja nuorisoaseman palveluihin. Lastensuojelun eri palveluiden kritiikin mukaan lastensuojelun palvelut eivät saa päihdepoliiklikoilta aina riittävän nopeaa, joustavaa tai laajaa tukea. Varhaisen vaiheen tuen tarpeen arvioinnista vastaavien sairaanhoitajien toimintaa päihdepoliiklikoilla pidetään kuitenkin laadukkaana ja tie-

¹⁵⁹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶⁰ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveys-toimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁶¹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶² Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶³ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶⁴ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

dusteluvastauksen mukaan moni lastensuojelun asiakkaista on saanut pitkän luottamusuhteen päihdepoliklinikan sosiaaliterapeuttien kanssa, koska heidän vaihtuvuutensa on ollut vähäistä.¹⁶⁵

Lastensuojelun palveluiden yhteisvastauksen mukaan yhteistyö päihdepalveluiden kanssa ja niiden lastensuojelulle antama tuki on heikentynyt, kun alueellinen organisaatio vaihtui matriisiorganisaatioksi. Aiemmin lastensuojelu sai tarvitsemansa tuen päihdepalveluista, koska toimittiin samoissa tiloissa.¹⁶⁶ Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan päihdepalvelujen alueellinen organisaatio purettiin vuonna 2019, mutta päihdepoliklinikoiden sijainti ei kuitenkaan muuttunut.¹⁶⁷ Toisaalta kokemukset tuen kehittymisestä ovat vaihtelevia. Lastensuojelun mukaan tuki riippuu liikaa yksittäisistä ammattilaisista. Aiemmin vuosina lastensuojelun ja päihdepoliklinikoiden sosiaaliterapeuttien hyvälle yhteistyölle on ollut matalampi kynnyksen.¹⁶⁸

Koronapandemia on lastensuojelun tiedusteluvastauksen mukaan aiheuttanut päihdepalvelujen tuen heikentymistä lastensuojelulle vuonna 2020. Lastensuojelun kokemuksen mukaan etänä tehdyt päihdearviot eivät ole toimivia joidenkin asiakkaiden kohdalla ja lasten näkökulmasta ja olisi syytä pohtia, missä laajuudessa päihdearvioita voidaan tehdä etätapaamisen perusteella. Tämä koskee erityisesti paljon palveluja tarvitsevia asiakkaita.¹⁶⁹ Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan arvioinnit alkavat aina tapaamisella, joka tehdään lähityönä. Osa tapaamisista on kuitenkin voinut korona-aikana olla etänä.¹⁷⁰

Lastensuojelun eri palveluiden yhteisvastauksessa toivotaan, että päihdepalveluissa tehtäisiin enemmän jalkautuvaa ja lähityötä ja että päihdepalvelut työskentelisi joustavammin. Lastensuojelun asiakkaina oleville vanhemmille tarvittaisiin ryhmämuotoista toimintaa päihdepalveluissa. Lastensuojelun avohuollossa toivottaisiin yhteistä keskustelua päihdepalveluiden kesken esimerkiksi korvaushoidossa olevista vanhemmista ja työskentelystä heidän kanssaan. Päihdepalveluilta toivottaisiin myös ruotsinkielistä palvelua esimerkiksi vieroitushoidossa ja laitostuntoutuksessa.¹⁷¹

¹⁶⁵ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶⁶ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶⁷ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveys-toimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁶⁸ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁶⁹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁷⁰ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveys-toimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁷¹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan kuitenkin helsinkiläisille tarjotaan ruotsinkielistä laitostuntoutusta Maalahdessa ruotsinkielisessä päihdehuoltoyksikössä Pixne-Klinikalla (Pixnekliniken).¹⁷² Lastensuojelun eri palveluiden yhteisvastauksen mukaan kaikille alueille olisi hyvä saada yhdenmukainen yhteistyörakenne lastensuojelun kanssa.¹⁷³

Lastensuojelun mukaan päihdepoliklinikoilla on sellaista asiantuntemusta, jota lastensuojelu voisi hyödyntää omassa työssään. Lastensuojelun palvelut halusivat, että päihdepalvelut voisivat tehdä tiivistä ja säännöllistä yhteistyötä lastensuojelun kanssa vanhempien päihdeettömyyden edistämiseksi. Tiedonkulku on tällä hetkellä puutteellista, eikä lastensuojelu saa päihdepalveluista reaaliaikaisesti tietoa vanhempien retkahduksista. Tarvetta olisi myös asiakkaiden nopealle hoitoon pääsulle ja hoidon jatkumiselle, jos asiakas aloittaa uudelleen päihdeiden käytön.¹⁷⁴

2.4.3 Nuorisoaseman tuki osalle yhteistyökumppaneista on heikentynyt

Arviointiin saatiin nuorisoasemaa koskevat vastaukset etsivästä nuorisotyöstä, lastensuojelun sijaishuollosta ja yhdeltä terveysasemalta. Lisäksi lastensuojelun yksiköiden palvelutarpeen arviointi ja tuki, avohuollon sosiaalityö, lastensuojelun palvelut ja sijoituksen sosiaalityö edustajat kommentoivat päihdepoliklinikoiden ohella myös nuorisoaseman palveluita yhteisessä vastauksessaan. Myös päihdepoliklinikoiden haastattelusta saatiin tietoja päihdepoliklinikoiden ja nuorisoaseman yhteistyöstä, erityisesti siinä vaiheessa, kun nuori ylittää tai lähestyy nuorisoaseman asiakkuuden yläikärajaa.¹⁷⁵

Vastausten laadullisen sisällönanalyysin perusteella nuorisoaseman tarjoama tuki yhdelle palvelulle on vahvistunut ja kahdelle heikentynyt. Yhdessä palvelussa tiedusteluun vastanneilla ei ollut kokemusta yhteistyöstä nuorisoaseman kanssa riittävän pitkältä ajalta, jotta kehitystä olisi voinut arvioida. Kahden vastauksen mukaan nuorisoaseman palveluihin ollaan tyytyväisiä ja kahden vastauksen mukaan ei.

Päihdepoliklinikat

Vaikka alle 23-vuotiaat voisivat asioida ikänsä puolesta nuorisoasemalla, usein jo sellaiset 18-vuotiaat, joilla on vakava päihdeongelma, hoidetaan päihdepoliklinikalla.

¹⁷² Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021; <https://www.malax.fi/sosiaali-ja-terveys/pixne-klinikka/riippuvuushoito-maalahdessa>. Luettu 4.3.2021. Helsingin kaupunki ei kuulu Pixne-Klinikan sopimuskuntiin 2021, joten Helsingin kaupungin päihdepalvelut ilmeisesti järjestävät hoidon maksusitoumuksella.

¹⁷³ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁷⁴ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁷⁵ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Myös sellaiset 18–24-vuotiaat, joilla on hoitokontakti psykiatrian poliklinikalla ja samanaikainen päihdehoidon tarve, on ohjeistettu hoitamaan alueellisessa psykiatria- ja päihdekeskuksessa nuorisoaseman sijaan.¹⁷⁶

Päihdepoliikkliniikoiden asiantuntijoiden näkemys on, että nuorisoasemalta päihdepoliikkliniikoiden asiakkaiksi siirtyviä nuoria on melko vähän. Päihdepoliikkliniikan haastattelun mukaan on mahdollista, että nuorisoasema ohjaa siirtyvät nuoret vastaanotolle ilman ajanvarausta. Arvioinnissa tästä ei saatu tarkempaa tietoa.¹⁷⁷ Päihdepoliikkliniikan johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan nuorisoasemalla ja päihdepoliikkliniikalla on yhteinen asiakastietojärjestelmä, josta näkyy mistä asiakas siirtyy. Nuorisoasemaa ja päihdepoliikkliniikoita koskee myös yhteinen sopimus, jonka mukaan siirtyviä asiakkaita ei ohjata vastaanotolle ilman ajanvarausta.¹⁷⁸

Nuoren päihdeongelman hoidon jatkuminen katkeamattomana pyritään järjestämään siirtoneuvotteluiin, jos nuori on ollut hoidossa nuorisoasemalla. Siirtoneuvotteluissa on mukana päihdepoliikkliniikan ammattilaisten ohella myös asiakas sekä nuorisoaseman edustaja. Nuorten päihdehoidosta ja heidän siirtymisensä järjestämisestä tulisi päihdepoliikkliniikoiden mukaan keskustella laajemmin. Päihdepalveluissa ajatuksena on, että asiakas on aina oikeassa paikassa, joten jos hän on hakeutunut nuorena päihdepoliikkliniikalle, häntä ei ohjata nuorisoasemalle, vaan hän saa jäädä päihdepoliikkliniikan asiakkaaksi.¹⁷⁹

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö ohjaa mielenterveys-, päihde- ja peliongelmissä kärsiviä nuoria hoitoon nuorisoasemalle. Etsivän nuorisotyön tiedusteluvastauksen mukaan nuorisoaseman tuki etsivälle nuorisotyölle on vahvistunut paljon vuonna 2020 verrattuna aikaisempiin vuosiin: hoitoon pääseminen on helpottunut ja nuorisoasema vastaa nuorten tuen tarpeisiin avoimemmin ja vastaanottavammin. Etsivän nuorisotyön arvioin mukaan nuorisoaseman asiakasmäärät ovat kasvaneet, mutta palvelu ei siitä huolimatta ole heikentynyt.¹⁸⁰ Etsivän nuorisotyön työntekijöiden arvion mukaan nuorisoaseman palvelukokonaisuus ja palveluprosessit ovat toimivia ja etsivä nuorisotyö on tyytyväinen palvelun myönteiseen kehitykseen viime vuosina.¹⁸¹

¹⁷⁶ Ryhmähaastattelu päihdepoliikkliniikoilla 9.9.2020.

¹⁷⁷ Ryhmähaastattelu nuorisoasemalla 7.9.2020; Ryhmähaastattelu päihdepoliikkliniikoilla 9.9.2020.

¹⁷⁸ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveys-toimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁷⁹ Ryhmähaastattelu päihdepoliikkliniikoilla 9.9.2020.

¹⁸⁰ Arviointiin saatujen tietojen mukaan pitää paikkansa, että nuorisoaseman kontaktien lukumäärä on kasvanut vuonna 2020 vuoteen 2019 verrattuna. Potilasmäärät ja anonymien asiakkaiden määrät ovat pysyneet melko samana. Ks. taulukko 3, s. 13.

¹⁸¹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliikkliniikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköposti-tiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Etsivän nuorisotyön vastauksen mukaan nuoret kuitenkin tarvitsisivat tiiviimpää tukea ja hoitoa, kuin mitä on saatavilla. Lääkäripalveluihin pääsy saattaa kestää useita viikkoja, mikä on nuoren kannalta liian hidasta. Lääkärille pääsee etsivän nuorisotyön kokemuksen mukaan nopeammin terveyskeskuksessa kuin nuorisoasemalla. Nuori saa kyllä apua nuorisoasemalta, jos on valmis ottamaan tukea vastaan, mutta etsivän nuorisotyön mukaan sellaiset nuoret, jotka eivät heti kiinnity nuorisoaseman palveluun ”kirjataan ulos” liian helposti. Etsivän nuorisotyön arvion mukaan vieroitushoitoon pääseminen nuorisoasemalla vaihtelee paljon eri aikoina. Hoitoon pitäisi päästä heti, kun nuori on motivoitunut.¹⁸² Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan vieroitushoito-osasto käsittelee kaikki nuorisoasemaikäisten vieroituslähetteet kiireellisinä, jolloin palvelulupaus hoitoon pääsystä on seitsemän vuorokautta. Nuorisoasemalla toteutetaan myös päivystyksellisiä avovieroituksia, mutta tyypillisesti nuoret asiakkaat ohjataan vieroitushoito-osastolle.¹⁸³

Etsivän nuorisotyön vastauksen mukaan nuorisoasema on useimmiten paras vaihtoehto lievistä mielenterveyden ongelmista kärsiville nuorille, jotka eivät tarvitse lääkärin apua.¹⁸⁴

Etsivän nuorisotyön vastauksen mukaan päihteidenkäyttäjää ”pallotellaan” liikaa nuorisoaseman ja päihdepoliklinikan välillä eli ohjataan palvelusta toiseen ja takaisin. Etsivälle nuorisotyölle on myös epäselvää, miten nuorisoaseman yläikärajan 23 vuotta saavuttanutta nuorta ohjataan aikuisten palveluihin. Etsivä nuorisotyö pitää myös 23 vuoden ikärajaa liian matalana nuorisoaseman palvelulle. Etsivässä nuorisotyössä on myös havaittu nuorisoaseman yläikärajaa lähestyvän nuoren aikuisen hoidon aloittamisessa epäselvyyksiä.¹⁸⁵

Etsivän nuorisotyön vastauksessa toivotaan myös, että eri päihdepalvelujen sisältö ja se, kenelle palvelu on tarkoitettu, kuvattaisiin verkkosivuilla paremmin. Saatavilla olevista palveluista, vastuista ja hoitopoluista ja niihin liittyvistä prosesseista tulisi myös kertoa nuorille siten, että he hahmottavat paremmin, mitä heidän hoitoprosessiinsa kokonaisuudessaan kuuluu.¹⁸⁶

Etsivä nuorisotyö työskentelisi tiedusteluvastauksen mukaan mielellään yhteistyössä nuorisoaseman kanssa yhteisissä asiakkuuksissa, koska siitä hyötyisivät sekä asiakkaat että molemmat palvelut. Tällaista yhteistyötä ei nuorisoaseman kanssa ole

¹⁸² Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁸³ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁸⁴ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁸⁵ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁸⁶ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kuitenkaan ollut. Joissakin tapauksissa asiakkuus nuorisoasemalla on jopa päätetty sillä perusteella, että nuorella on etsivän nuorisotyön asiakkuus.¹⁸⁷

Etsivän nuorisotyön edustajat toivovat, että etsivä nuorisotyö saisi nuorisoasemalta työparin silloin, kun palvelu viedään nuoren kotiin. Nuorisoasema voisi myös kehittää konsultaatio- ja asiantuntijatukeaan etsivälle nuorisotyölle siten, että nuorisoasemalta voisi kysyä sen vastuualueelle kuuluvista asioista mahdollisimman helposti esimerkiksi erillisen nimetyn yhteyshenkilön avulla. Etsivä nuorisotyö myös toivoisi, että nuorisoasema olisi yhdessä etsivän nuorisotyön kanssa läsnä vuosittain kutsunnoissa kohtaamassa tukea tarvitsevia nuoria.¹⁸⁸

Lastensuojelun sijaishuolto

Lastensuojelun sijaishuollon asiakkailleen nuorisoasemalta tarvitsemia palveluita ovat päihdetyö, päihdearviot sekä matalan kynnyksen keskusteluapu. Asiakkaille tarvittaisiin myös tiedusteluvastauksen mukaan mielenterveystyötä, johon voi liittyä asiakkaan tarpeen mukaan puoltava lausunto tai lähete psykiatriaan yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Näitä palveluita on myös saatu nuorisoasemalta. Osalla lastensuojelun sijaishuollolle osoitettuun tiedusteluun vastanneista ei ollut lainkaan kokemusta nuorisoaseman palveluista. Vastanneilla ei myöskään ollut pitkää kokemusta yhteistyöstä nuorisoaseman kanssa, joten palvelussa ei osattu vastata kysymykseen siitä, miten lastensuojelun sijaishuollon nuorisoasemalta saama tuki on kehittynyt viime vuosina. Nuorisoaseman palvelu on kuitenkin vastauksen mukaan tärkeä lastensuojelun sijaishuollolle. Sijaishuollossa toivotaan, että palvelun kehittämistä tiedottaminen jatkuu.¹⁸⁹

Lastensuojelun sijaishuolto oli tiedusteluvastauksen mukaan tyytyväinen siihen, että heidän asiakkaanaan olleet nuoret on saatu sujuvasti nuorisoaseman asiakkaaksi, jos nuori itse on ollut motivoitunut. Kun nuori on sitoutunut asiakkuuteen, nuorisoaseman työskentely on tiivistä ja joustavaa. Huumeseulontaa on tehty nuoren tarpeen mukaan. Lastensuojelun sijaishuolto on myös yleensä saanut seulojen tulokset nopeasti sähköpostilla. Nuorisoasema on seulojen ottamisen ohella myös tarjonnut lastensuojelun sijaishuollon asiakkaille päihdepalvelua ja muuta psykososiaalista palvelua.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁸⁸ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁸⁹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹⁰ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Joissakin tapauksissa lastensuojelun sijaishuollon asiakkaan huumeseuatulokset ovat päätyneet hyvin myöhään sosiaalityöntekijälle, tai hän on joutunut itse kyselemään tuloksista, ilman että nuorisoasema olisi tiedottanut niistä oma-aloitteisesti. Lastensuojelun sijaishuollon mukaan olisi hyvä, että sovittaisiin aina nuoren asiakkuuden alkaessa tiedotusvastuusta nuoren seuatuloista sijaishuoltoon ja nuoren vanhemmille.¹⁹¹

Lastensuojelun sijaishuollon vastauksessa toivotaan, että nuorisoasema voisi kehittää nuorten motivointia hoitoon. Tiedusteluvastauksen mukaan moni sijaishuollon asiakkaana oleva ja nuorisoaseman palveluita tarvitseva nuori ei ole aluksi motivoitunut ottamaan nuorisoaseman tukea vastaan. Tällä hetkellä motivointityö jää usein pelkästään sijaishuoltoon ja lastensuojelun tehtäväksi. Lastensuojelun sijaishuollosta ehdotettiin, että nuorisoasema voisi pyrkiä motivoimaan nuoria hoitoon esimerkiksi yhteisissä tapaamisissa nuorten ja lastensuojelun sijaishuollon kanssa sijaishuoltoon.¹⁹²

Lastensuojelun sijaishuollossa on koettu, että joskus lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityöntekijän ja nuorisoaseman ammattilaisen yhteistä neuvottelu-aikaa on ollut vaikeaa löytää. Tästä syystä neuvottelu on saattanut siirtyä jopa kuukauden päähän. Lastensuojelun sijaishuollossa oli epäselvää, saiko aikoja varata enää kello 15 jälkeen, vai voivatko nuorisoaseman työntekijät laatia kalenterinsa joustavammin.¹⁹³

Lastensuojelun sijaishuollossa odotetaan, että nuorisoasema pyytäisi aina oma-aloitteisesti lastensuojelun sosiaalityöntekijän taustoittamaan nuoren tilannetta, kun lastensuojelun asiakkaalle tehdään päihdearvio. Tiedusteluvastauksessa tuotiin myös esiin, että sijaishuollossa ei ole ollut omaa lähetepohjaa, vaan sijaishuolto on käyttänyt avohuollossa tehtyä pohjaa, jota on muokattu heille sopivaksi.¹⁹⁴

Lastensuojelun muiden palveluiden yhteisvastaus

Lastensuojelun eri yksiköiden yhteisvastauksen mukaan osassa lastensuojelun palveluista ei olla tyytyväisiä nuorisoasemalta saatuun tukeen. Vastauksen mukaan nuorten päihdepalveluissa rajataan lastensuojelun asiakkaita palvelun ulkopuolelle, mikä asettaa lastensuojelun asiakkaat eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin nuoriin. Se, että nuorisoasema vaatii lastensuojelulta lähetteen palveluun pääsemiseksi, hidastaa lastensuojelun asiakkaana olevan nuoren nuorisoaseman palveluun pääsemistä. Lastensuojelussa on kokemuksia siitä, että oma-aloitteisesti nuorisoasemalle

¹⁹¹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹² Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹³ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹⁴ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

hakeutuneita lastensuojelun asiakkaita on käännytetty pois, jos heillä ei ole ollut lähetettä.¹⁹⁵ Päihdepalvelujen johdon muistiolounnokseen antamien kommenttien mukaan nuorisoasema luopui lähetekäytännöstä vuonna 2020. Lähetettä toivotaan silloin, kun ohjaava taho ei pääse yhteistapaamiseen.¹⁹⁶

Lastensuojelun eri yksiköt kaipaavat myös nuorisoasemalta nopeampaa yhteydenottoa takaisin lastensuojelun palveluihin. Lastensuojelussa toivottaisiin, että nuorisoasemalla päihdearvion tekevä työntekijä jatkaisi työskentelyä nuoren kanssa. Lastensuojelun mukaan tällä hetkellä työntekijä vaihtuu, mikä ei ole lastensuojelun mukaan hyvä tilanne nuoren kannalta.¹⁹⁷

Samoin kuin lastensuojelun sijaishuollossa, muissakin lastensuojelun palveluissa on kokemus, että vain osa nuorista kiinnittyy nuorisoaseman palveluihin. Lastensuojelussa toivotaan nuorisoasemalta enemmän motivaatiotyötä nuorten kiinnittämiseksi palveluun. Lastensuojelun eri yksiköt toivovat sekä nuorisoasemalta että muista kaupungin päihdepalveluista nuorille enemmän ruotsinkielistä palvelua esimerkiksi vieritushoidossa ja laitostuntouksessa.¹⁹⁸

Terveysasema

Tiedusteluun vastanneen terveysaseman mukaan nuorisoaseman resurssipula näkyy terveysasemalla. Terveysaseman mukaan nuorten päihdehoito olisi järkevää keskittää nuorisoasemalle, mutta käytännössä nuoret usein käyvät terveysaseman lääkärin vastaanotolla. Terveysasemien ja nuorisoaseman yhteistyö on ollut hankalaa, koska terveysasemilla ei nähdä nuorisoaseman hoidosta tekemiä kirjauksia. Nuorisoaseman konsultaatiokäytännöt ovat myös epäselviä terveyskeskuslääkäreille. Tiedusteluun vastanneen terveysaseman mukaan sen saama tuki nuorisoasemalta on heikentynyt vuonna 2020 verrattuna aikaisempiin vuosiin eikä terveysasema ole tyytyväinen nuorisoasemalta saamaansa tukeen. Koska vastaus saatiin vain yhdeltä terveysasemalta, ei tätä näkemystä voi yleistää kaikkiin terveysasemiin. Terveysasemia koskeva tiedustelupyyntö kuitenkin lähetettiin sellaisille henkilöille, joilla terveysaseman johtajalääkärin mukaan on laajempaa asiantuntemusta terveysasemien ja päihdepalvelujen yhteistyöstä.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹⁶ Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistiolounnokseen 1.3.2021.

¹⁹⁷ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹⁸ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

¹⁹⁹ Sympipisten, nuorisoaseman ja päihdepoliiklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.5 Pelastuslaitoksen päihtyneisiin potilaisiin liittyvät tehtävät

Arvioinnissa oli selvitettävänä kysymyksenä, kuinka paljon päihteiden ongelmakäyttäjiin liittyvät tehtävät kuluttavat pelastuslaitoksen resursseja. Pelastuslaitokselta saatujen tietojen mukaan kysymykseen ei kuitenkaan voi vastata olemassa olevien tietojen perusteella.

Pelastuslaitoksella on runsaasti päihteiden vaikutuksen alaisia potilaita. Tällaisia potilaita kohdataan moninaisista syistä. Kyseessä voi olla esimerkiksi huumeiden yliannostus, eri päihteiden yhteisvaikutus, potilaan kaatuminen, verensokerien laskeminen, tajunnan heikentyminen tai kouristelu pitkään jatkuneen alkoholin käytön seurauksena. Päihtyneiden potilaiden hoito ei välttämättä poikkea selvien potilaiden hoidosta. Lähinnä päihteet voivat vaikuttaa henkilöstön työturvallisuuteen, koska päihtyneet potilaat voivat käyttäytyä arvaamattomasti tai aggressiivisesti. Potilaan päihtymys voi myös joiltakin osin vaikuttaa ensihoidon lääkkeiden käyttöön, koska kaikkia lääkkeitä ei voida käyttää vahvasti päihtyneiden potilaiden hoitamiseen.²⁰⁰

Pelastuslaitoksen potilasohjausohje on päivittynyt ja uusi ohje on ollut voimassa 18.8.2020 alkaen. Ohje on päihtyneiden potilaiden osalta pääsääntöisesti selkeä, mutta kaikkiin asioihin ohje ei anna suoraa vastausta. Tällainen asia on esimerkiksi se, milloin päihtynyt potilas voidaan ohjata selviämishoitoasemalle ja milloin päivystyspoliklinikalle. Ohjeen tulkinta on tiettyjen potilaiden osalta haasteellinen. Epäselvissä tilanteissa henkilöstö voi aina konsultoida päivystävää ensihoitolääkärää.²⁰¹

Potilaan tutkimisen yhteydessä pelastuslaitoksen henkilökunta mittaa tarvittaessa potilaan promillet tai arvioi silmämääräisesti promillemäärän. Mittausta tai arviota ei tehdä kaikkien potilaiden osalta ja esimerkiksi tajuttomilta potilailta tätä ei voida tehdä luotettavasti. Muiden päihdyttävien aineiden kuin alkoholin osalta päihtymyksen varmuudella toteaminen ja kirjaaminen on vaikeampaa. Mahdolliset tiedot käytetyistä lääkkeistä ja huumeista kirjataan tekstimuotoisena ensihoitokertomukseen. Näiden tietojen tilastoiminen olisi vaatinut kaikkien ensihoitokertomusten avaamista, mikä ei ollut mahdollista tätä arviointia varten. Lisäksi ensihoitokertomustiedot perustuvat suurelta osin epäilykseen päihdyttävien aineiden käytöstä, sillä moni päihtyneeltä vaikuttava potilas kieltää ottaneensa mitään päihdyttäviä aineita.²⁰²

Arviointia varten saatiin tilastotietoa pelastuslaitoksen päihtyneiden potilaiden osuudesta vuosilta 2016–2019. Tiedot on esitetty taulukossa 11. Vuosien välillä ei ole havaittavissa selkeitä eroja. Hieman alle 20 prosentilla potilaista on todettu tai arvioitu

²⁰⁰Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.

²⁰¹ Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.; Pelastuslaitoksen ensihoitopäällikön kommentit muistiolounnokseen 19.2.2021.

²⁰² Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.; Pelastuslaitoksen ensihoitopäällikön kommentit muistiolounnokseen 19.2.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

olevan alkoholin vaikutuksen alaisena. Kesäisin osuus on hieman suurempi ja talvisin hieman pienempi. Arkisin päihtyneiden osuus on keskimäärin 15 prosenttia ja viikonloppuiltoina 30 prosenttia. Ikäluokittain päihtyneiden osuus on keskimääräistä korkeampi noin 20-vuotiaiden sekä 45-55-vuotiaiden potilaiden kohdalla.²⁰³

Taulukko 10. Päihtyneiden ensihoidon potilaiden osuus vuosina 2016–2019.

Päihtymystila	2016		2017		2018		2019	
0	4 490	9 %	5 313	10 %	6 454	13 %	6 068	12 %
0.1-0.4	772	2 %	856	2 %	898	2 %	872	2 %
Ei päihtynyt	5 262	11 %	6 169	12 %	7 352	14 %	6 940	13 %
0.5-1.2	1 459	3 %	1 605	3 %	1 647	3 %	1 630	3 %
1.3-2.0	2 999	6 %	3 288	6 %	3 266	6 %	3 321	6 %
2.1-3.0	3 348	7 %	3 534	7 %	3 521	7 %	3 439	7 %
Yli 3	853	2 %	924	2 %	921	2 %	853	2 %
Arvioidaan päihtyneeksi	280	1 %	256	1 %	290	1 %	316	1 %
Päihtyneenä yhteensä	8 939	18 %	9 607	19 %	9 645	19 %	9 559	19 %
Ei tarvetta mitata	34 199	71 %	34 850	69 %	34 208	67 %	34 982	68 %
Puuttuva tieto	43	0,1 %	37	0,1 %	55	0,1 %	42	0,1 %

Lisäksi saatiin tiedot päihtyneiden osuuksista eri hälytystyypeissä vuosilta 2016–2019. Osuudet on tilastoitu niiden hälytystyyppien osalta, joissa vuosien 2016–2019 välillä oli yli 2 000 tehtävää. Taulukossa 12 on esitetty päihtyneiden potilaiden osuudet niissä kymmenessä hälytystyyppissä, joissa päihtyneiden osuus potilaista on ollut suurinta.²⁰⁴

²⁰³ Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.

²⁰⁴ Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukko 11. Päihtyneiden ensihoidon potilaiden osuus eri hälytystyypeissä vuosina 2016–2020.²⁰⁵

Hälytystyyppi	Päihtyneiden osuus potilaista
Tappelu	57 %
Myrkytys	46 %
Kaatuminen	39 %
Haava	34 %
Tajuttomuus	29 %
Tieliikenneonnettomuus: muu tai onnettomuuden uhka	21 %
Sokeritasapainon häiriö	21 %
Hälytys puhelun aikana	19 %
Epäselvä sairauskohtaus	18 %
Kouristelu	13 %

Pelastuslaitoksen tilastotiedoista ei siis voida suoraan päätellä, paljonko päihtyneiden ongelmakäyttäjiin liittyvät tehtävät kuluttavat pelastuslaitoksen resursseja. Pelastuslaitoksen ensihoitoyksiköiden tehtävänä ei ole määritellä onko hoidettava potilas ongelmakäyttäjä, vaan antaa potilaalle tarvittava hoito riippumatta siitä onko potilas päihtynyt tai ei. Ensihoitoyksiköiden tehtävänä ei myöskään ole määritellä minkä päihtyneen tai päihtyneiden vaikutuksen alaisena potilas on, ellei se ole hoitotoimenpiteiden vuoksi tarpeellista. Tilastoinnissa ei myöskään huomioida tehtävän aiheuttanutta syytä. Vaikka kohdattava potilas olisi päihtynyt, eivät päihtyneet välttämättä ole aiheuttaneet tarvetta ensihoidolle. Ensihoidon kohtaamien potilaiden tilastoista voidaan kuitenkin sanoa, että keskimäärin hieman alle 20 prosenttia potilaista on päihtyneitä.²⁰⁶

²⁰⁵ Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.

²⁰⁶ Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

3 JOHTOPÄÄTÖKSET

Päihteiden käyttäjien palveluja on kehitetty vuonna 2017 alkaneella strategiakaudella strategian ja talousarviotavoitteiden mukaisesti. Päihdeongelmien hoidossa on kehitetty rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja ja matalan kynnyksen palveluja päihteidenkäyttäjille on lisätty. Kehitys on kuitenkin pääosin tapahtunut ennen vuotta 2020, jota arvioinnin kriteerinä olleet talousarviolinjaukset koskevat. Nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden tuki muille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaille on talousarviolinjausten vastaisesti heikentynyt vuonna 2020 joidenkin näiden palveluiden yhteistyökumppaneiden, esimerkiksi lastensuojelun eri palvelujen ja terveysaseman mukaan. Osa tuen heikentymisestä johtuu arvioitujen palvelujen yhteistyökumppaneiden mukaan koronapandemiasta. Päihdepalvelujen asiakaskokemuksen paraneminen ei ollut arvioitavissa, koska vertailtavaksi sopivat asiakaspalauteaineistot puuttuivat.

Symppiksissä on kehitetty haittoja vähentävien palvelujen valikoimaa. Uusimmat palvelut ovat haittojen vähentämiseen liittyviä terveydenhuollollisia palveluita, kuten esimerkiksi tulehduskoe tai C-hepatiittikoe pikatesteinä. Symppikset ovat myös aloittaneet alueellisen ympäristötyön, jonka tarkoituksena on Symppisten ja lähialueiden siisteyden ja kaupunkiturvallisuuden parantaminen sekä myönteisten asenteiden lisääminen Symppisten asiakaskuntaa ja työtä kohtaan. Kehittäminen on pääosin tapahtunut ennen vuotta 2020. Vuoden 2021 alussa on kuitenkin avattu kolmas toimipiste Sörnäisissä, mikä parantaa haittoja ehkäisevien ja matalan kynnyksen päihdepalvelujen tarjontaa kaupungin alueella.

Päihdepoliklinikoilla tarjottavien haittoja vähentävien ja hoidollisten palveluiden valikoima ei ole juuri muuttunut ajalla 2017–2020, mutta tänä aikana on otettu käyttöön toipumisorientaatioon perustuva viitekehys, toipumisen vaiheisiin perustuvat hoito-ohjelmat sekä tuotu aikuissosiaalityön palvelut osaksi päihdepoliklinikoiden palveluja. Päihdepoliklinikoilla oli tarkoitus olla arviointiin liittyviä työpajoja, joilla piti jatkaa hoito-ohjelmien kehittämistä. Kehitettäviä asioita olivat muun muassa potilaiden motivointi ja päihdepoliklinikoiden toimintojen ja prosessien yhdenmukaistaminen. Kehittämistyö kuitenkin lykkääntyi koronapandemian vuoksi vuonna 2020.

Nuorisoasemalla on aloitettu liikkuva työ ja kehitetty vastaanottoa ilman ajanvarausta. Näihin palvelumuotoihin sisältyy haittoja vähentäviä keinoja. Nuorisoaseman päihteiden käyttäjille tarjoamien hoitojen valikoimassa tai sisällössä ei ole tapahtunut muita muutoksia vuodesta 2017, vaan nuorisoasemien hoitokeinojen kehittäminen on painottunut ensisijaisesti mielenterveysoireilevien asiakkaiden hoitoon. Lisäksi nuorisoasemalla on lisätty moniammatillisuutta siten, että sosiaaliohjaajat ja toimintaterapeutit ovat aloittaneet nuorisoaseman uusina ammattiryhminä. Nuorisoaseman henkilöresursseja on myös lisätty.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkisen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Arvioiduissa päihdepalveluissa on lisätty matalan kynnyksen palveluita. Esimerkiksi Sympiksissä on madallettu asiakkaiden kynnystä hakeutua hoitoon siten, että asiakas voi saada lähetteen laitospalveluun, korvaushoitoon ja laitostuntoutukseen myös Sympiksistä sen sijaan, että joutuisi hakemaan lähetteen esimerkiksi päihdepoliklinikalta. Koronapandemian aikana Sympisten henkilökunta on myös tehnyt enemmän jalkautuvaa työtä.

Nuorisoasema on liikkuvan työn aloittamisen ohella madaltamassa palvelujen piiriin pääsyn kynnystä suunnittelemalla uutta toimipistettä lähemmäs päihteiden käyttäjiä Itä-Helsingissä. Päihdepoliklinikoiden vastaanottoa ilman ajanvarausta, joka on matalan kynnyksen palvelu, on kehitetty kokeilemalla eri aukioloaikoja ja pidentämällä aamuaukioloa kokeilujen perusteella.

Palveluiden asiakaskokemuksen paraneminen vuoteen 2019 verrattuna ei ollut arviotavissa, koska palveluista ei ole kerätty vertailukelpoista asiakaspalauteaineistoa vuosilta 2019 ja 2020.

Sympisten tuki kaupungin muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille on palvelun tärkeimpien yhteistyökumppaneiden mukaan pääosin vahvistunut tai pysynyt koronapandemiasta huolimatta lähes samalla tasolla. Näkemykset päihdepoliklinikoiden ja nuorisoaseman tuen kehittymisestä kuitenkin vaihtelevat eri palveluissa. Osan tiedusteluista vastanneista palveluista mukaan tuki on vahvistunut, osan mukaan pysynyt samana ja osan mukaan heikentynyt. Osa palveluiden heikentymisestä vuonna 2020 selittyy tiedusteluun vastanneiden mukaan koronapandemialla.

Tyytymättömmimpiä nuorisoaseman palveluihin olivat tiedusteluvastausten perusteella lastensuojelun eri palvelut sekä tiedusteluun vastannut terveysasema. Lastensuojelussa toivotaan, että nuorisoasema kehittäisi erityisesti motivointityötä nuorten kiinnittämiseksi palveluun. Lastensuojelun palveluiden mukaan lastensuojelun asiakkaita myös kohdellaan muihin nuoriin nähden eriarvoisesti, koska toisin kuin muilta nuorilta, heiltä vaaditaan lähete palveluun pääsemiseksi. Nuorisoasema on luopunut lähetteen edellyttämisestä vuonna 2020. Terveysaseman mukaan nuoria hoidetaan nuorisoaseman resurssipulan vuoksi käytännössä usein terveysasemalla nuorisoaseman sijaan.

Erityisesti lastensuojelussa toivotaan päihdepoliklinikoiden palvelujen kehittämistä, vaikka yhteistyö osan päihdepoliklinikoista toimipisteistä ja henkilökunnasta kanssa onkin ollut sujuvaa. Lisäksi lastensuojelussa esitetään, että päihdearvioissa kiinnitettäisiin enemmän huomiota vanhempana toimimisen kykyyn silloin, kun asiakkaalla on alaikäisiä lapsia. Lastensuojelun palveluista saadun tiedon mukaan arviointia ei tällä hetkellä tehdä yhteistyössä lastensuojelun työntekijän tai psykiatrian ammattilaisen kanssa, vaikka päihdepalvelujen johdon mukaan lastensuojelun päihdearvioprosessiin kuuluu yhteistapaaminen lastensuojelun ammattilaisten kanssa. Psykoosipoliklinikoiden arvio yhteistyöstä päihdepoliklinikoiden kanssa oli myös melko kriittinen,

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl. 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

vaikka yksittäisissä tilanteissa onkin hyvää yhteistyötä. Psykoosipoliklinikoilla oli epätietoisuutta erityisesti siitä, minne tai kenelle päihdepoliklinikoilla he voivat mahdolliset tukipyynnöt osoittaa.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LÄHTEET**Haastattelut**

Päihdepoliklinikoiden johtavien sosiaalityöntekijöiden (2 henkilöä) ja osastonhoitajien (3 henkilöä) haastattelu 9.9.2020.

Nuorisoaseman johtavan sosiaalityöntekijän, osastonhoitajan, sosiaaliterapeutin ja sairaanhoitajan haastattelu 7.9.2020.

Itiksen ja Kontulan Symppisten johtavan sosiaaliohjaajan ja osastonhoitajan (2 henkilöä) haastattelu 3.9.2020.

Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikön haastattelu 15.6.2020.

Sähköpostitiedustelut

Päihdepalvelujen päällikön, ylihoitajien (2 henkilöä), johtajan ja koordinaattorin sekä sosiaali- ja terveystoimialan tietohallintopalvelujen suunnittelijan kommentit muistioluonnokseen 1.3.2021.

Hiv-positiivisten palvelukeskuksen osastonhoitajan vastaus sähköpostitiedusteluun 23.2.2021.

Pelastuslaitoksen ensihoitopäällikön kommentit muistioluonnokseen 19.2.2021.

Psykiatria- ja päihdepalvelujen Ensilinjan palvelujen sairaanhoitajan vastaus sähköpostitiedusteluun 10.2.2021.

Sosiaali- ja terveystoimialan viestintäpalveluiden erityissuunnittelijan vastaus sähköpostitiedusteluun 4.2.2021.

Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden yhteistyökumppaneiden vastaukset sähköpostitiedusteluihin 4.–27.1.2021.

Nuorisoaseman osastonhoitajan vastaus sähköpostitiedusteluun 11.1.2021.

Päihdepalvelujen Efficakoordinaattorin toimittamat tilastotiedot (saatu sähköpostitse 4.12.2020).

Pelastuslaitoksen pelastuskomentajan ja ensihoitopäällikön vastaukset sähköpostitiedusteluun 3.9.2020, 11.9.2020 ja 5.10.2020.

Helsingin päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikön vastaukset sähköpostitiedusteluihin 9.9.2020 ja 15.5.2020.

Muut lähteet:

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Alkoholiongelmaisen hoito. Käypä hoito -suositukset. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2018. Luettu 18.5.2020. Saatavilla verkossa: www.kaypahoito.fi.

Helsingin kaupungin talousarvio 2020.

Hakkarainen P., Karjalainen K. & Tigerstedt C. 2018. Missä määrin ja kuinka usein alkoholia, huumeita ja lääkkeitä käytetään yhdessä? Teoksessa Mäkelä P ym. toim. Näin Suomi juo. Suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat, 89.

Huumeongelmaisen hoito. Käypä hoito -suositukset. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2018. Luettu 18.5.2020. Saatavilla verkossa: www.kaypahoito.fi.

Konsultaatiotoiminnan kehittämissuunnitelma Etelä-Savon sote-kuntayhtymässä 2016. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla www.thl.fi/sokra.

Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021.

Launonen, E. 2013. Oheiskäyttö opioidikorvaushoidossa. Tutkielma. Lääketieteen koulutusohjelma, Itä-Suomen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta, Lääketieteen laitos / kansanterveystiede, marraskuu 2013.

Sosiaali- ja potilasasiamiesten selvitykset Helsingin kaupunginhallitukselle 2018 ja 2019.

Sosiaaliasiamiesten selvitykset Helsingin kaupunginhallitukselle 2017–2018.

Tamminen M. 2020. Toipumisorientaatio strategisena valintana. Helsinki toipumisympäristönä. Toipumisorientaatio strategiana ja käytäntönä -seminaari 12.2.2020. Saatu <http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/recovery/ajankohtaista/>. Luettu 4.3.2021.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LIITTEET

Liite 1 Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Päihteiden käyttäjien palvelut		
Suunnitelman laatija Aija Kaartinen ja Jaakko Seppälä		Pvm 2.6.2020
Arvioinnin ohjausryhmä 2. toimikunta		
Aloittamisaika 6/2020	Valmistumisaika 2/2021	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Aija Kaartinen, Jaakko Seppälä
Arviointiaiheen tausta		
<p>Helsinki edistää kaupunkistrategian mukaan asukkaidensa päihteettömyyttä. Helsingin strategiassa tavoitteena on sosioekonomisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, jota toteutetaan muun muassa suuntaamalla palveluja erityistä tukea ja hoitoa tarvitseville ja etsivällä työllä. Helsinki käynnistää hankkeen systemisten ratkaisujen löytämiseksi nuorten syrjäytymishaasteeseen. Lisäksi kaupunki tunnistaa syrjäytymisen ehkäisylle keskeisiä ryhmiä myös työikäisten ja ikääntyvien ikäryhmissä ja räätälöi heille yksilöllisiä ja parempia palvelukokonaisuuksia. Etsivään työhön sekä yksinäisyyden ehkäisyyn panostetaan. Helsingissä vahvistetaan lasten ja nuorten palveluketjuja perustasolla, kuten esimerkiksi kouluterveydenhuollossa, koulussa, nuorisotyössä, terveystalouksissa ja lastensuojelussa.</p> <p>Helsingin talousarvion 2020 mukaan ”psykiatria- ja päihdepalvelut lisää helsinkiläisten nuorten ja aikuisten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä vahvistaa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille. Asiakkaiden sairaala- ja laitoshoidon sekä raskaampien asumispalvelujen tarvetta vähennetään riittävällä ja monipuolisilla avopalveluilla: liikkuvalla työllä, palveluohjauksella ja kotiin vietävillä palveluilla. Huumeongelmien hoidossa kehitetään rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja.”²⁰⁷</p> <p>Päihdepoliklinikat tarjoavat avohoitopalveluja päihderiippuvaisille ja heidän läheisilleen. Nuorisosasema palvelee 13–23-vuotiaita päihteitä käyttäviä nuoria ja heidän vanhempiaan. Päihdeongelmallisille toteutetaan päihdepoliklinikoilla ja nuorisoasemalla muun muassa yksilöllisesti suunniteltuja alkoholi-, huume- ja lääkevieroituksia avohoitona. Kaupungilla on myös opioidikorvaushoidon arviointipoliklinikka. Jälkikuntoutusta järjestetään muun muassa laitoshoidossa. Kaupunki järjestää suonensisäisesti huumeita käyttäville myös terveys- ja sosiaalineuvontaa viidessä eri palvelupisteessä eri puolilla kaupunkia.²⁰⁸ Näistä</p>		

²⁰⁷ Helsingin kaupungin talousarvio 2020, 273–274.

²⁰⁸ <https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=5077> Luettu 8.4.2020.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (JulKL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kaksi on kaupungin omana toimintanaan järjestämää ja kolme ostopalveluita Diakonissa-laitokselta. Kaupungin omat palvelupisteet ovat aikuisille päihde- ja mielenterveysasiakkaille tarkoitettuja Symppis-nimisiä päiväkeskuksia, joissa on terveysneuvonnan ja -palvelujen ohella tarjolla pientä syötävää ja erilaista toimintaa.²⁰⁹

Helsingin päihdepalveluissa ei useinkaan erotella asiakkaita sen mukaan, mistä päihdeestä he ovat riippuvaisia, vaan riippuvuuden vaikeuden ja toipumisen vaiheen mukaan. Nämä määrittelevät avun ja palvelujen tarvetta enemmän kuin käytetty aine. Alkoholin, huumeiden ja lääkkeiden yhteiskäyttö eli ns. sekakäyttö on tutkimusten mukaan yleinen ongelma päihdehuollon asiakkailta. Päihdeiden käyttöön liittyy usein mielenterveysongelmia ja terveysuhkien ohella sosiaalisia vaikeuksia, joiden ratkaisemisessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä erityisesti sosiaalityön kanssa.²¹⁰

Tuloksellisuusnäkökulmat

Tuloksellisuusnäkökulmista arviointiin soveltuu palveluiden laatu, jota tarkastellaan ainakin asiakastyytyväisyyskyselyiden perusteella osakysymyksien 1 ja 3 osalta. Lisäksi selvitetään toiminnan kustannuksia mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi koko kunnan toiminnan laajuudessa

Arvioinnissa otetaan huomioon vain kunnan itse tuottamat palvelut, ostopalvelut rajataan pois.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Tarkastuslautakunta on arvioinut aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden saataavuutta ja riittävyttä vuonna 2016. Arvioinnin perusteella tarkastuslautakunta suositteli, että kaupunginkanslian tuli valmistella sekä kiinteistövirastoa että sosiaali- ja terveystieteiden ohjaava erityisryhmien asumista koskeva päätös, jossa määritellään tukiasumisen periaatteet, asumiseen tarvittavat tukipalvelut ja asuntojen hallinnan, vuokrauksen sekä rakennuttamisen vastuut. Kyseisessä arvioinnissa tarkastuslautakunta suositteli myös, että sosiaali- ja terveystieteiden tulee kehittää sosiaali- ja terveyspalveluja siten, että päihde- ja mielenterveysasiakkaat saavat asumisessaan siihen tarvittavan tuen.²¹¹

²⁰⁹ Helmi-intranet Sote/Palvelukokonaisuudet/Terveys- ja päihdepalvelut/Psykiatria- ja päihdepalvelut/Päihdepalvelut Päihdepoliklinikat ja Sote/Palvelukokonaisuudet/Terveys- ja päihdepalvelut/Psykiatria- ja päihdepalvelut/Päihdepalvelut/Nuorisoasema. Luettu 22.5.2020; <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut/paivatointi/symppikset/> Luettu 8.4.2020

²¹⁰ Helsingin psykiatrian ja päihdepalvelujen psykososiaalisen työn päällikön sähköpostiviesti 15.5.2020; Hakkarainen P., Karjalainen K. & Tigerstedt C. 2018 Missä määrin ja kuinka usein alkoholia, huumeita ja lääkkeitä käytetään yhdessä?. Mäkelä P ym. toim. Näin Suomi juo. Suomalaisien muuttuvat alkoholinkäyttötavat, 89; Huumeongelman hoito ja Alkoholiongelman hoito. Käypä hoito -suositukset. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2018. Luettu 18.5.2020. Saatavilla verkossa: www.kaypahoito.fi.

²¹¹ Vuoden 2016 arviointikertomuksessa esitettujen suositusten vaikuttavuuden arviointi. Helsingin kaupungin tarkastusviraston arviointimuistio 2018, 11–12.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Arvioinnin suositusten seurannassa vuonna 2018 tarkastuslautakunta totesi, että kaupunkitasoiset toimenpiteet erityisryhmien asumisesta, jossa muun muassa määriteltäisiin tukiasumisen periaatteet, odottivat valtakunnallista päätöstä sote- ja maakuntauudistuksesta. Sosiaali- ja terveystoimessa oli lisätty asumiskuntoutusta ja liikkuvaa työtä, mutta kevyeen asumiseen, johon tarvittavaa tukea annettaisiin, oli yhä jonoa.²¹²

Arviointikysymykset ja -aineisto

Arvioinnin pääkysymys on:

Onko päihteiden käyttäjien palveluja kehitetty strategian, talousarvion ja muiden kaupungin linjausten mukaisesti?

Arvioinnin osakysymykset ovat:

1. Onko päihdeongelmien hoidossa kehitetty rinnakkain haittoja vähentäviä ja hoidollisia keinoja?
2. Onko matalan kynnyksen palveluja päihteiden käyttäjille lisätty?
3. Onko päihteiden käyttäjille suunnattujen palveluiden asiakaskokemus parantunut?
4. Onko mielenterveys- ja päihdepalvelut vahvistanut hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille?

Arvioinnissa selvitetään myös, kuinka paljon päihteiden ongelmakäyttäjiin liittyvät tehtävät kuluttavat pelastuslaitoksen resursseja.

Arvioinnin kriteereinä on, että päihdeongelmien hoitokeinoja, päihteiden käyttäjille suunnattuja palveluja ja hoidon konsultaatio-, arviointi- ja ohjaustukea muille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille on kehitetty kaupunkistrategian ja talousarvion mukaisesti. Neljännen osakysymyksen kriteerinä on myös haastatteluista ja mahdollisista tiedusteluista saatava toimijoiden tulkinta siitä, onko tuki vahvistunut vai ei.

Arviointikriteerien soveltamisessa otetaan huomioon mahdolliset koronaepidemian vaikutukset toimintaan, esimerkiksi se, että joitakin toimintamuotoja on jouduttu organisoimaan uudelleen tai keskeyttämään tartuntariskin vuoksi.

Arvioinnin aineistona käytetään asiakirja-aineistoa, haastatteluista tai tiedusteluista kaupungin tarjoamien palveluiden asiantuntijoille, tilastoja palvelujen käytöstä sekä mahdollisuuksien mukaan palveluiden käyttäjiltä saatua asiakaspalautetta.

Rajaukset

Arvioinnin fokuksessa ovat sellaiset avohoitona tai matalalla kynnyksellä tarjottavat palvelut, joita tarjotaan asiakkaille, jotka edelleen käyttävät päihteitä. Arviointi rajataan koskemaan Helsingin kaupungin omana toimintanaan päihdepoliklinikoilla ja nuorisoasemilla tuottamia päihdepalveluja ja Sympis-päiväkeskuksia. Arvioinnista rajataan pois vieroitus-

²¹² Mt, 12.

ARVIINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

hoito osastoilla, selviämishoito, laitostuntoutus, ja päihdeavokuntoutus (Intensiivisen avokuntoutuksen, Perheiden avokuntoutuksen, Päihdeettömien päivätoimintojen ja Päihdehuollon jälkikuntoutuksen yksiköt), asumispalvelut sekä ostopalvelut.

ARVIOINTIMUISTIO 8.3.2021

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2020 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 2. Symppisten, nuorisoaseman ja päihdepoliklinikoiden tärkeimmille yhteistyökumppaneille lähetetyt tiedustelut.

Yhteistyötaho	Päihdepalvelu, jonka tärkeä yhteistyökumppani	Saadut vastaukset kpl
Auroran huumevieroitus-hoito-osasto	Symppis	1
Hiv-positiivisten palvelukeskus (Auroran päiväkeskus)	Symppis	1
Jelppi	Symppis	1
Etsivä Lähityö (aikuis-sosiaalityö)	Symppis	1
Asumisen tuki	Symppis	1
Päihdehuollon jälkikuntoutus	Symppis	1
Päihdekuntoutus Luoto	Symppis	1
Nuorten sosiaalityö	Nuorisoasema	1
Lastensuojelun sijais-huolto	Nuorisoasema	1
Vanhan Viertotien asu-misyksikkö	Päihdepoliklinikat	1
Psykiatrian poliklinikat (Kahdesta vastauksesta toinen oli Ankkuritiimin, jossa osa henkilökunnasta kuuluu poliisiin ja osa kaupungin psykiatrian palveluihin ja toinen Kalasataman ja Vuosaaren psykoosipoliklinikoiden yhteisvastaus.).	Päihdepoliklinikat	2
Lastensuojelu (palvelutarpeen arviointi ja tuki, avo-huollon sosiaalityö, lastensuojelun palvelut ja sijoituksen -sosiaalityön yksiköt)	Päihdepoliklinikat, nuorisoasema	1
Terveysasemat (tiedustelu lähetetty kahdelle eri terveysasemalle, joista vastaus on saatu vain toiselta)	Symppikset, nuorisoasema päihdepoliklinikat	1
Yhteensä		14